

KÕRGETE SAAKIDE MEISTRID

RK „POLIITILINE KIRJANDUS“ TALLINN 1948

Sundeksempla

KÕRGETE SAAKIDE MEISTRID

~~269~~

RK
POLIITILINE KIRJANDUS
TALLINN 1948

14219
A-17307

**NSV LIIDU ULEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI
SEADLUS**

Sotsialistliku töö kangelase nimetuse andmise kohta Eesti NSV-s asuva NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi Sõmerpalu sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiirile K. ISAKILE.

Vastavalt NSV Liidu Ulemnõukogu Presiidiumi seadlusele 29. märtsist 1947 anda kõrge RUKKISAAGI kogumise eest, kusjuures sovhoos täitis põllumajandussaaduste 1947. a. riikliku müügiplaani ja varus teraviljakultuuride seemne 1948. a. kevadkülviks, SOTSIALISTLIKU TÖÖ KANGELASE nimetus ühes LENINI ordeni ja kuldmedaliga „SIRP ja VASAR“ Karl Otto p. ISAKILE, Sõmerpalu sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiirile, kes kogus 32,4 hektaari suuruselt põllult 30,03 tsentnerit rukist hektaarilt.

**NSV LIIDU ULEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI ESIMEES
N. ŠVERNIK**

**NSV LIIDU ULEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI SEKRETÄR
A. GORKIN**

Moskva, Kreml
3. mail 1948

NSV LIIDU ULEMNÕUKOGU PRESIIDIUMI

SEADLUS

NSV Liidu Sovhooside Ministeeriumi Eesti NSV-s asuvate sovhooside töötajate autasustamise kohta ordenite ja medalitega.

Vastavalt NSV Liidu Ulemnõukogu Presiidiumi 1947. a. 29. märtsi seadlusele autasustada kõrgete nisu- ja rukkisaakide kogumise eest, kusjuures sovhoosid täitsid põllumajandussaaduste riiklike müügikohustuste 1947. a. plaani ja varusid endale teraviljakultuuride seemevilja 1948. a. kevadkülviks:

Lenini ordeniga

1. August Karli p. ANNASTIT, Alatskivi sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri, kes kogus 18,5 hektaari suuruselt põllupinnalt 29,31 tsentnerit nisu ja rukist hektaarilt.

2. Bernhard Gustavi p. ILVEST, Ulenurme sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri, kes kogus 17,5 hektaari suuruselt põllupinnalt 27,01 tsentnerit rukist hektaarilt.

3. Anton Kristjani p. ROSINAT, Ulenurme sovhoosi lüliivanemat, kes kogus 12 hektaari suuruselt põllupinnalt 29,34 tsentnerit rukist hektaarilt.

4. Arkadi Antoni p. HIOBIT, Viisu sovhoosi lüliivanemat, kes kogus 18,9 hektaari suuruselt põllupinnalt 27,4 tsentnerit rukist hektaarilt.

Tööpunalipu ordeniga

1. Viktor Juhani p. VAINBERGI, Sootaga sovhoosi direktorit, kes kogus 80,4 hektaari suuruselt põllupinnalt 20,5 tsentnerit nisu ja rukist hektaarilt.

2. Villem Gustavi p. VALTAT, Putkaste sovhoosi lülivanemat, kes kogus 11 hektaari suuruselt põllupinnalt 24,88 tsentnerit rukist hektaarilt.

3. Ilse Mihkli t. IGNATJEVAT, Kobilo sovhoosi lülivanemat, kes kogus 10 hektaari suuruselt põllupinnalt 22,88 tsentnerit rukist hektaarilt.

4. Johannes Siimu p. KAHOT, Vao sovhoosi lülivanemat, kes kogus 16 hektaari suuruselt põllupinnalt 25 tsentnerit rukist hektaarilt.

5. Nikolai Jaani p. KOISI, Kehra sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri, kes kogus 19 hektaari suuruselt põllupinnalt 21,3 tsentnerit nisu ja rukist hektaarilt.

6. Erna Augusti t. KÖRVAST, Niitvälja sovhoosi lülivanemat, kes kogus 10 hektaari suuruselt põllupinnalt 22,8 tsentnerit nisu hektaarilt.

7. Nigul Jakobi p. KÕUD, Nõgiaru sovhoosi direktorit, kes kogus 89,8 hektaari suuruselt põllupinnalt 22,17 tsentnerit nisu ja rukist hektaarilt.

8. Aleksander Ludvigi p. LINDEMANNI, Sootaga sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri, kes kogus 17,8 hektaari suuruselt põllupinnalt 20,14 tsentnerit rukist hektaarilt.

9. Jaan Jüri p. SINIVEED, Hõreda sovhoosi lülivanemat, kes kogus 8,3 hektaari suuruselt põllupinnalt 23,9 tsentnerit nisu hektaarilt.

10. Aleksander Karli p. SÄESKE, Nõgiaru sovhoosi vanemagronoomi, kes kogus 89,8 hektaari suuruselt põllupinnalt 22,17 tsentnerit nisu ja rukist hektaarilt.

Medaliga „Töövapruse eest“

1. Juhan Gustavi p. BARUKIT, Luunja sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

2. Otto Martini p. VOIMANIT, Luunja sovhoosi direktorit.

3. Antonina Vassili t. GRIGORJEVAT, Udeva sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.
4. Vladimir Nikolai p. GRUZDEVIT, Nõgiaru sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.
5. Ferdinand Ado p. JÕGERVIT, Luunja sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri.
6. Salme Kristjani t. KAASIKUT, Torma sovhoosi lüli vanemat.
7. Jaan Jaani p. KRAMMI, Ulenurme sovhoosi lüli vanemat.
8. Valter Aleksandri p. KRIISKI, Torma sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri.
9. Johan Johani p. KUUSET, Putkaste sovhoosi traktoristi.
10. Karl Joosepi p. MOORI, Vinni sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri.
11. Tõnu Tooma p. ONNAT, Kehra sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.
12. Arno Jaani p. PIIBELEHTE, Triigi sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.
13. Richard Jaani p. PIIBELEHTE, Triigi sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri.
14. Arved Richardi p. PROOSI, Peningi sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.
15. Meeri Hansu t. PÄRNITSAT, Vao sovhoosi lülitöölist.
16. Antonina Aleksandri t. RUSSANOVAT, Viiratsi sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri.
17. Nikolai Peetri p. SVARVALIT, Viiratsi sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.
18. Rosalie Karli t. SELLAKIT, Niitvälja sovhoosi lülitöölist.
19. Olga Peetri t. SIMKINAT, Hõreda sovhoosi lülitöölist.
20. Jakob Joosepi p. SOJEVIT, Krootuse sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri.
21. Erika Aleksandri t. TAMMUST, Triigi sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.
22. Juho Andrei p. TEDERIT, Nõgiaru sovhoosi traktoristi.
23. Aleksander Kristjani p. TISLERIT, Viiratsi sovhoosi direktorit.

24. Adele Mardi t. TOMINGAST, Udeva sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

25. Juhan Karli p. EGELIT, Viiratsi sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

26. Andres Filipi p. ELISMAED, Vao sovhoosi traktoristi.

27. Peeter Ivani p. JURLINIT, Viiratsi sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

28. Jüri Jaani p. JAKOBSONI, Viiratsi sovhoosi traktoristi.

29. Georg Aleksandri p. JANSONIT, Triigi sovhoosi direktorit.

Medaliga „Eeskujuliku töö eest”

1. Linda Eduardi t. ANDROŽENKOT, Peningi sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

2. Laine Aleksandri t. ANSIPIT, Torma sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

3. Praskovja Mihhaili t. BELOVAT, Viiratsi sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

4. Artur Eduardi p. VAHTRAT, Vinni sovhoosi traktoristi.

5. Klavdia Paveli t. ŽDANOVAT, Viisu sovhoosi lülitöölisi.

6. Olga Miku t. KAASIKUT, Peningi sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

7. Ida Karli t. KANGURIT, Torma sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

8. Karl Jaani p. KANNELT, Udeva sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

9. Rudolf Hendriku p. KIBALIT, Luunja sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

10. Lilli Juhani t. KLAASI, Sõmerpalu sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

11. Alma Hendriku t. LIBAT, Ulenurme sovhoosi lülitöölisi.

12. Eduard Mardi p. LIIOKMANNI, Vinni sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

13. Juuli Antoni t. LIMBERGI, Sootaga sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

14. Ivan Aleksandri p. PENKOVIT, Vinni sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

15. Elmar Helene p. PROVERIT, Vinni sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

16. Artur Joosepi p. ROHIOJAT, Triigi sovhoosi seppa.

17. Emilie Andrei t. SABRET, Krootuse sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

18. August Johani p. UUSKARIT, Putkaste sovhoosi seppa.

19. Andrei Sergei p. HONGI, Viiratsi sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

20. Rudolf Samueli p. HUTTI, Sõmerpalu sovhoosi traktoristi.

21. Selma Osvaldi t. SCHNEIDERIT, Torma sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

22. Maimu Gustavi t. ULPRET, Krootuse sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

23. Miralda Juliuse t. JURIMAT, Ulenurme sovhoosi lülitöölise.

24. Jaan Kustase p. JÄRVALIT, Vao sovhoosi põllutööbrigaadi töölist.

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI ESIMEES
N. ŠVERNIK

NSV LIIDU ÜLEMNÕUKOGU PRESIDIUMI SEKRETÄR
A. GORKIN

Moskva, Kreml

3. mail 1948

Sotsialistliku töö kangeline Karl Isak

Päike on verevpunane, kui ta aeglaselt tõuseb kauguses lookleva tumeda metsariba kohale. Metsa sinakas triip näib suure päikeseketta varjus ähvardavalt sünkjana. Siksakjoon paisub kahes kohas kõrgemaks kühmaks, need on Vällamägi ja Munamägi. Siit, eemalt, mõistab hästi, miks rahvas on ristunud meie kõrgema pilvepillutaja just Munamäeks — ta näeb tõepoolest pooleldi maasse kaevatud hiigelsuure munana. Üks ots tõmbim teisest.

Mägedeni on palju kilomeetreid ja sellel vahemaal lamab nagu hiiglorus loendamatult väiksemaid mäekinke ja voo-repealseid, metsasalusid ja võsatukke, kollase- ja rohelise-ruudulisi põlde ja paljakspüगतud niite. Siin ja seal välgab veesilm, sinine ja sügav, peites end edevalt puude ja küngaste vahele.

See on Võrumaa. Värskema, mitmekesisema loodusega maakond Nõukogude Eestis. Ei oska kujutella huvitavamat matkamaad turistidele, kodumaa tundmaõppijaile. Aga Sovhooside Ministeerium kirjutab ametlikus aruandes kuivalt ja pisut pahandades: Võrumaa põllud paiknevad kergeil, väga ebauhtlaste omadustega muldadel. See tähendab, et mis rõõmustab huvireisija silma ja värskendab loodussõbra vaimu, ei ole alati meelepärane sinsele põlluharijale.

Keset seda vaheldusrikast loodust asub Sõmerpalu sovhoos. Vällamäe ja Munamäe harjadest end lahti rebinud päikese kiired helgivad tagasi karjalautade maakividest laotud, enamasti lubjaga valgeks võõbatud seintelt, panevad kumama hoonete punased kõrged katused. Saledad, küpresse meenutavad tumedad kuused võistlevad pikkuselt laiade kaskedega, kelle vetruvad narmastena allarippuvad oksad tasa tuules kahisevad. Siin on sõrmilisi jalakaid, tugevaid saari, on laialehelisi vahtraid ja õrnu lehiseid. Põliste nii-

nepuude allee palistab pargi edelapoolset nurka. Nagu sünged korraalvurid seisavad siin ja seal jässakad paljuhara-
lised tammed, sakiliste lehtede vahelt hiilgamas pruuni koo-
rega tõrud, kärnilised kübarad silmile tõmmatud.

Sovhoosi peahoone, samuti karjalaudad asuvad kõrgemal künkal; itta, lõunasse ja läände laiuvad lehvikukujulised põllud, põhja poole jääb park sellesse peidetud majapida-
mis- ja eluhoonetega; sinna keerdub ka tee, põigates üle väänleva, voorede vahel madalamaid paiku otsiva muist-
sete eestlaste püha Võhandu jõe. Sealpool jõge tihenevad tammed, kunagise hiie tunnistajad. Ka maapind tõuseb sin-
napoole, kandes veel praegugi Hiiemaa nime. Sovhoosi ja Hiiemäe vahepealses lohus avaneb valgete püstriipudega punase maja uks, lastes välja sabaliputava madalajalgse valkjaskollaka koera ja siis rohkem kui keskmist kasvu mehe, kõva nokaga müts peos. Siin all puhkab kõik veel varjus, ülal aga on puud kuni maani päikesekiirtes ja mees tõmbab tugeva liigutusega mütsi paljaksagetud ümmargusele lagipeale.

„No lase nüüd, lase,“ tõrjub eemale vastu jalgu oma ka-
sukat hõõruvat koera. „Päike juba pooles ilmas...“

Jorjenite, astrite, lõvilõugade, levkoide, valgete ja lillade flokside, väikeseõieliste mirtide ja teab veel mis sorti lillede pehmetel lehtedel sätendab piisakesi. Kaste on maas, peaks tulema ilus ilm. Peaks, muheleb mees, vajutades poidla tu-
geva küünega kandilisekahalises piibus kinni omakasvatat-
tud tubakat. Tänavune ilm on petnud ilmatarku külas ja lin-
nas, ei ole hoolinud kuuloomistest, ritsika siristamisest ega valutavaist pihasoonist. Täna on siiski seda nägu, et ehk peab õhtuni. Ongi neil olnud õnne, põhja pool kuulduke hoopis rohkem kallavat.

Kisub suurest välgumihklist tule piipu ja hakkab minema mäest üles. Läheb mööda kohmakast ühise katuse all olevast aidast ja kuivatisest. Aidamees õhtul kurtis, et vili on mat-
nud salved, käigudki ummistumas; on tarvis mehi, kes ai-
taksid vilja kõrgemale ja tahapoole kühveldada. Töökodade nurklikult õuelt paistavad traktorite kohmakad kered, oota-
vad oma korda külvimasinad, nende seas üks uhiuus, laiem kõigist senistest. Mitu traktorit, kaks veoautot — tjaa, kes

*Eestimaa K(b)P
Keskkomitee sek-
retär N. Karo-
tamm õnnitleb sot-
sialistliku töö kan-
gelast K. Isakit*

neid jõuabki kõiki loetella, neid lõikus- ja niidumasinaid, kartulivõtjaid ja vagudeajajaid, sookünniatru ja randaale. Masinad, aina võimsad masinad, ei sellist mürinat-raginat ole Sõmerpalu vanad kivimüürid kunagi varem kuulnud.

Karjalautade poolt kostab lehmade ammumist, piimakan-
nude kolinat, sigade virguvat ruigamist — karjanaised on
juba jalul. Pool lennates, pool joostes vuhisevad mööda ha-
ned, kaelad õieli, suled tuiskamas. Need on tööliste omad,
isiklikud. Mardipäevaks on nad juba kenad paksud...

„Tere hommikust, seltsimees Isak.”

„Tere, seltsimees agronoom,” võtab piibu suust.

Nad lähevad vaikides üles sovhoosi kontori, kunagi mõisnik Moelleri häärberi kõrgest kivitrepist, laskuvad pika laua taha toolidele. Direktor Mette on luumurdega haiglas, tema kohuseid täidab vanemagronoom Vörk. Ei ole just kaua olnud siin, on töötanud hoopis teistsugustel muldadel ja erinevates oludes kui on Sõmerpalus, aga põlluteadust ta tunneb, mõtiskleb Isak. Ja mis peaasi: mitte ainult et tunneb, vaid on alati läbematu, nagu rahutust täis, kuidas kõike, mida raamatutest talletanud ja tegelikus töös õppinud, ellu viia, kuidas need kohandada Sõmerpalu muldadele. Ei tuiska umbropsu, mõtleb, küsib, arutab, peab nõu... Mitte et ei teaks, aga uurib, kuidas on kõige kasulikum. Ta ei vaata üleõla kakskümmend kuus aastat siinsamas töötanud Karl Isaku kogemustele. Isak tunneb siin iga lappi maast, teab, kus kasvab hästi nisu, kus oder, kus maa on lubja-vaene ja kuhu ilma lämmastikuta külv oleks ainult seemne raiskamine. Ei ole vist peotäit mullapinda, mida pole puudutanud Isaku jalg...

„Rukkipeks tuleb muidugi lõpetada,“ äratas teda mõtteist vastasistuja hääl.

„Sinna läheb täna inimesi rohkem tarvis kui eile — vedu on kaugem,“ vastab Isak. „Kuivatisse tuleb saata kaks meest, sauna on tarvis tuua puid — sõnnikuveoks jääb vähe töölisi üle.“

„Võrust peab tooma kliisid, tagavarad on otsas.“

„Jälle kaks... Sinna võivad minna ka naised. Aga sõnnikuveoks peab jätkuma inimesi, külv ei oota.“

Selles on nad ühel nõul — külviga ei tohi viivitada. Kevadel alustati 12. aprillil kaeraga ja lõpetati 4. mail odraga. Mida varem, seda parem, ütleb Isak igauhele. Et iva jõuaks niiskes maas varakult idaneda ja kasvujõu sisse võtta, selles pole mingit mustkunsti, ei salapäraseid ilmutusi ega loodusemärke — muld ise näitab, millal ta on küps seemne vastuvõtuks.

Arutavad, kaaluvad. Sügis ei anna põllumehele hõlpu, põllutöölisi aga on ainult kaks lüli, kokku kolmkümmend.

„Noh, küll tuleme toime,“ kopsib Isak piibu tuhatoosi ääre vastu tühjaks ja tõuseb.

Hobusetalli sein teeb väikese vinkli, moodustades tuulevar-

julise koha. Siin on töölisi troppis koos — kes istub pingil, kes uurib tahvlile asetatud käskkirju või klaasi all olevat töötasude tabelit. Klapib, kõik klapib, Isak juba ei eksi tükitöö arvestamisega... Siin on rohkem naisi kui mehi. Uni oli magus, eriti nooremail on silmad alles unest rasked. Ümmargusenäoline tüdruk haigutab, suu otse rebenemas... Ruttab viimaseid tulijaid...

Käsi libiseb koduvillasest musta kuue alla, tõmbab vestitaskust raske kapsliga uuri. Viis minutit puudub seitsmest. On aeg. Vaabi lüli terves koosseisus läheb rehepeksule, neile abiks Haani lülist veel viis-kuus...

All turtsatab mootor, aevastab nagu raputaks endast õisest udust ja kastest tekkinud nohu ja hakkab siis ühtlaselt, heatujuliselt podisema, ronides pisut puhkides ja lüliliku kolisedes mäest üles. Mehed ja naised valguvad laiali: kes võtab hangu või reha ja läheb karjalautade taha kõrgete, juba kaugele lõhnavate õlekuhjade juurde, kes ruttab talli, hobuse järele. Hobustel on kindlad hooldajad, täna aga jääb neid talligi ja kes on kärmem, saab tublim.

Vankrid veerevad põllule. Osa rukkihakkide vahele, osa kesamaale. Traktor müriseb kuhjade juures, plaksatab rihm, hakkavad logisema peksumasina sõelad. Igaüks teab eilsest oma töökoha, lülivanem Vaab teeb viimaseid korraldusi ja juba haarab peksumasina trummel... üüü-rrauhhh! rukkipihu oma raudsete hammaste vahele.

Siledaid ja jahedaivi langeb kahisedes kottidesse. Isak võtab peotäie — vaatad hommikul või vaatad õhtul, ikka peene-võitu.

„Mullusest jääme maha,” ütleb lülivanem Vaab, šokolaadpruuni näoga mees, nina uudishimulikult ette ulatumas.

Isaku siniste silmade nurkadesse siginevad kiirekimbukesed. Osa neist jookseb meeleskohtadele, ulatub kuni juustepiirini, teised lõikuvad üle otsmiku looklevasse viide sügavasse vaku. Mullusest! Räägib mullusest. Ta vist ei olnudki juures, kui kevadel käisid uudishimutsejad taludest, tulid hindajad ministriumist ja nii ühed kui teised ütlesid:

„Sõmerpalu on tänavu leivast ilma.”

Talumehed arvasid, et nemad künnaksid suurema osa rukkipõldudest üles. Ametnike poolt akteeriti maha 4,5 ha

— see osa orasest oli täiesti must. Siia külvati vikk. Kus oli vähegi säilinud rohekaid lipli kollaste, peaaegu valgete kõdude hulgas, jäeti. Seda oli kokku 36,4 ha.

Eelmise aasta saagist polnud loomulikult juttugi, et maa aga jääks tühjaks, ei — ei, mis kõneldaks siis Sõmerpalu sovhoosi inimestest! Talv oli räbal, seda ei saa salata. Lumi tuli vara, külmumata maale, sulas ja sadas ning alles veebruaris külmus maa sügavalt. Nüüd aga sadas lund nagu näpuotsast. Brigadiir laskis ajada lumevaod, lund aga oli nii vähe, et see vaevalt kattis maa. Võid jalutada piki külmanud orast, mis läks talve alla tugevana ja tihedana, võid kuitahes igatsevalt vaadata üles hallile madalale pilvekumile, see kõik ei aita — lund alla meelitada ei ole inimese võimuses. Aga kas inimese võimuses ei ole aidata talvest rikutud orast? Kas teadus ei ole kindlaks teinud ja töötajate käsutusse andnud vahendeid väetite ja nõrkade orasliblede toetamiseks? Kas nõukogude võim ei anna põlluharijate käsutusse kõike, mis nad vajavad suure saagi saamiseks, töötajaile igapäevase leiva kindlustamiseks? Kas sotsialistlikus suurmaapidamises, nagu sovhoos, ei ole olemas kõik abinõud ja võimalused võitlemiseks loodusega, kui see oma tujukuses tahab hävitada inimese kätevaeva?

Ükskõik, kuidas Isak küsimuse asetas, ikka pidi ta vastama — jah! Jäi ainult üks: kas on oskust ja kas on tahtmist võidelda? See võitlus ei tähendanud ju uljast lahingut, äkkrünakat, vaid pikka ja kannatlikku tööd.

Rohkem kui kunagi varem tundis vana Isak noil varaseil kevadepäevil end ühe suure pere liikmena. Ta teadis, et kannab suuremat vastutust kui lüliivanemad või töölised, on ta ju brigadiir. Kui sügisel on põllud tühjad, näidatakse kaugelt näpuga: näe, seal läheb brigadiir Isak, kes kogus ainult sõklaid ja kõlkaid.

Inimene võttis looduse väljakutse vastu.

Tagantjärele on seda võitlust päris kerge kokku võtta asjalikesse andmetesse. Varakult, kui põllupind oli alles pehme, vaevalt kandes ettevaatlikult astuvat inimest, mätsides selle saabaste külge laiu porikamakaid, tammusid Sõmerpalu rukkipooldudel mehed, kastid kaenlas, ja külvasid. Jah, sovhoosil on olemas kõige moodsamad masinad, ometi

*Sotsialistliku töö kangeline sm. K. Isak vestleb Üürumaa noortega
Üäimelas toimunud põllumajanduspäeval*

külvati käsitsi, sest põld ei kandnud veel ei hobust ega masinat. See oli esimene pealiväetis 200 kg superfosfaadi ja 100 kg kaalisoola näol igale hektaarile. Põllupeenrail astus Isak, mütsinokk sügavalt silmadel, vaskrõngaga piip hambus. Ta oli mõtlik ja tõsine. See oli suure jõuproovi algus. Loodus või inimene? Tujukas talv või sihikindel agroteadus?

Kümme päeva hiljem, maa oli siis juba tahenenud, külvati orasele 75 kg ammooniumsalpeetrit igale hektaarile. Veel nädal hiljem 100 kg kaalit ja 75 kg ammooniumi. Samal ajal teostati äestamine. See töö viidi läbi pilves ilmaldel ja õhtuti, et kaotada vähem niiskust ja anda orasele mahti öösel toibuda.

Polnud päeva, millal Isak, vanemagronoom, lülivanemad, üks või teine töolistest ei oleks astunud rukkipollu juurde.

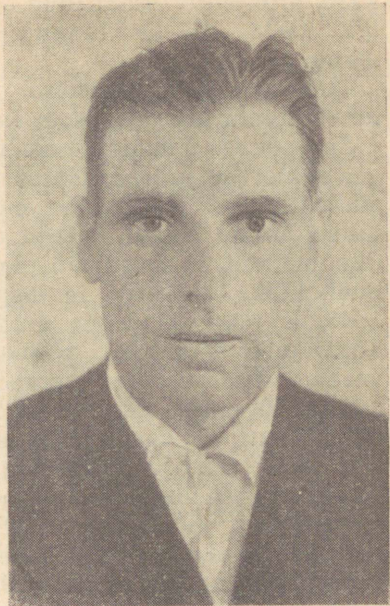
Nagu võiks oras kasvada mitte nädalate, vaid päevade, kogu ni tundidega. Rukis on leib, kõik teised on abiviljadeks. Ja kuigi külvati kaera „Jõgeva Koit“, suvinisu „Jõgeva Kauka“, otra „Jõgeva 707“ (Sõmerpalus külvatakse ainult sordiseemneid, neid alati enne külvi sorteerides, puhastades ja puhtides), pöördusid kõigi pilgud ikka ja jälle rukkioraste poole. See oli nagu haige laps perekonnas, kelle üle tunatakse muret, kellele langeb osaks üldine hoolitsus.

Oras oli hõre. Kus taim oli hävinud, sinna ei saanud nõiduda uut asemele, kuidas seda ka oleks tahtnudki. Aga võitlus ei käinud ometi huupi, hea õnne peale; kallist väetist, aega ja hoolt ei maetud põllusse umbropsu, igaks juhuks. Eesmärk oli kindel: soodustada iga säilinud oraselehe arenemist, panna iga taim võimalikult rohkem võrsuma, anda kõigile võrsetele täis elujõud, et nad suudaksid kasvatada pikki, ivadest raskeid päid.

Põllule tekkisid väikesed kolooniad, tillukesed perekonnad. Need tihenesid, loeti kaheksa, kümme, kaksteist, kolmeteist, viisteist võrset. Kaheksateist oli rekord, selle leidis vanemagronoom. Maa kattus üha rohkem rohelisega; see aga ei olnud siiski ühtlane tumeroheline samet, vaid topiline, nagu kimpudest koosnev mähklik vaip.

Kevad oli niiskuserohke, edasi arenes oras jõudsasti, kasvatades tugeva kõrre. Eelmisel aastal oli selleks pandud hea vundament: enne kündi kooritud ristikukesale anti fosforiidiga komposteeritud laudasõnnikut 25 tonni, viki kesale 40 tonni hektaarile; lisaks sellele veel 1000 kg fosforiiti ja 6 päeva enne külvi (mis toimus 26.—30. augustini) 300 kg kaaliväetist hektaarile. Kõige aluseks oli seejuures muidugi korralik harimine: 18—20 sm sügavune künd, kahekordne hoolas randaalimine, reaskülv — põld ei tohi iial öelda, et teda on narritud. Igipõline vanasõna — narrid põldu ühe korra, narrib tema sind üheksa korda — ei kulu ega igane, ta on tõeline vanahõbe.

Umbruskonna talupidajad raputasid päid: sovhoosirahval pole ei au ega häbi, astuvad vana-jumala endaga sülitssi kokku. Rukkipõllud aina lokkavad, talude omad jäävad kaugele maha. Mine tea, millise saagi salve ajavad, läinud sügisel alles korjasid nii palju rukist, et kui ei oleks

*Uinni sovhoosi põllutööbrigaadi
tööline Elmar Proover*

ise juures olnud ja oma silmaga näinud, mitte ei oleks uskunud. Ule kolmekümne tsentneri hektaarilt, seega peaaegu 200 puuda! Seda neiltsamadelt Sõmerpalu maadelt, kus talumees on rahul, kui kogub kümme, õnnelik kui kaksteist, lausa uhkusest pakatamas, kui viisteist tsentnerit hektaarilt.

Viiendal mail täpsustati nende andmeid Sõmerpalu sovhoosi rukkisaagi kohta. NSV Liidu Ulemnõukogu Presiidiumi seadlusega anti Sõmerpalu sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiirile Karl Isakile sotsialistliku töö kangelase nimetus ühes Lenini ordeni ja kuldmedaliga „Sirp ja Vasar“ selle eest, et ta kogus 32,4 hektaari suuruselt põllult 30,03 tsentnerit rukist igalt hektaarilt. Lülivanem A. Haan sai tema hooldusel olnud kolmelt hektaarilt koguni 35 tsentnerit.

Isaku käsi tõusis seda kuuldes lõua juurde, et siluda laia, tükati halli habet, sõrmede vahele jäi aga tüügastest pisut

kare, ettetungiv ümar lõug. 1. mai oli juba möödas! Nagu iga aasta, nii ka tänavu kaapis Isak „mehe uhkuse” maha.

„Uhkus küll,” naeris ise, „aga suvel teist raske harida; läheb tolmu täis ja siis ei kammi läbi.”

Sel päeval kõndis Isak ümber ühe rukkipõllu nuka. Rukkiorase juures tuletas Nõukogude Eesti esimene sotsialistliku töö kangelane meelde sedagi, kuidas oli töötanud läinud aastal. Nagu oleks kõik olnud tänavu, alles eile, mäletab ta kogu töö ulatuslikkust ja pingerikkust, mäletab kõiki tähtpäevi ja -aegu. Maa külviks valmistamine 1946. a. sügisel vastas mullusele. Viiki all olnud kesad künti juuli viimastel päevadel, ristikuksa paar nädalat varem. Fosforiidiga komposteeritud sõnnikut anti viki-kesale 40 tonni, ristikusöödile 25 tonni hektaarile. Künni eel külvati mõlemale põllule 1000 kg fosforiiti hektaarile, mis omas suurt ja kestmamat tähtsust Sõmerpalu väga happeliste maade lupjamisele, ja 5—7 päeva enne külvi 300 kg kaaliväetist. Sordiseeme „Sangaste” lasti külvimasinate asjalike ja täpsete taldrikute vahelt kobedasse, kahel korral randaalitud mulda 26.—29. augustil. Sügis oli küll kuiv, maas aga niiskust jätkus ja oras kasvas ühtlane ning tihe. Talv oli hoopis sõbralikum tänavusest, raputas lund nagu avatud kotisuust, paksult ja ühtlaselt. Muret valmistasid lohkudesse ja varjulisematesse paikadesse kogunenud lumehanged, millede sulamist kiirendati lülide poolt kogutud tuha külvamisega. Oras oli kevadel kahjustusteta, pea-aegu sama tihe kui sügisel. Varakevadel äestati oraseid, külvates pealiskäetisena 5 päeva enne seda kaalisoola ja superfosfaati. Lämmastikväetist külvati äestamisega ühel ajal 75 kg hektaarile ja nõrgemalt arenenud orastele hiljem veel 35 kg. Võiks arvata, et sellega oli hoolitsus lõppenud. Kaugeltki mitte. Keera ja pööra, sibli ja sobli mulda küll pooltosinat korda aastas, aga umbrohi pistab oma nina välja just sealt, kus seda arvatagi ei tea. Noh, neile ei antud armu: kes kaela kandma hakkas, see surnuks torgati. See töö oli juba täpselt samasugune, mõtiskles siis Isak, mis tuleb ette võtta ka tänavu. Ainult et umbrohuga tuleb kibedamat heitlust kui läinud kevadel,

sest orast talv kahjustas, umbrohi aga lokkab seda uhkemalt — ruumi tal ju nüüd rohkem.

Nii arutles sel mälestusväärsele ja kaunile maikuu päeval Karl Isak. Korraks välgatas: kui poleks olnud tujukat talve, oleks tänavu kogutud võib-olla rohkem kui... Ei mõelnud siis lõpuni. Kuid nüüd undava rehepeksumasina juures, nüüd, millal esialgne ärevus on ammu vaibunud, kui on käidud Tallinnas ja vanas ajaloolises Kadrioru lossis vastu võetud seadlusega määratud aumärgid, nüüd ei häbene ta mõelda lõpuni: jah, kui talv ei oleks rikkunud, oleks tänavu saadud rohkem kui mullu. Suvi oli vilja kasvule soodus, rukkikõrs kasvas tugev nagu pilliroog, pea pikk nagu maisil. Kümnel hektaaril teostati suvel kunstlikku tolmutamist. Aga ikkagi...

Lülivanem Vaab kummardub kottide kohale, kaalub, arvestab. Isak mäletab tootmisnõupidamist enne peksutööde algust. Arutati, kes peab ivad kaaluma.

„Eks brigadiir,“ arvasid töölised. „Tema on erapooletu, mõlemad lülid tema brigaadis.“

Isak vaidles vastu.

„Mul pole töö korraldada ainult peksumasina juures. Jooksmist kesapõllule, juurviljapõllule, kuivatisse ja kuhu kõik. Kaalumisse tuleks vahe. Õigem oleks, et iga lülivanem ise kaalub oma saagi.“

See oli uus. Lülivanem on tööline nagu nemad kõik, rassib iga päev koos lüliga, on nagu brigadiiri volinik, kes juhatab, kui tekib nõutuid seisakuid, lahendab arusaamatusi, ja aitab arvestada tehtud töö hulka. Lihtne tööline kaalub äkki viljasaaki! Kõrvale oli see hea kuulda: tööline kaalub viljasaaki. Aga nii pole olnud kunagi varem...

„Nii oleks tõepoolest kõige õigem,“ julgustas direktor. „Lülil pole siis põhjust kurta, nagu tehtaks temale kaalumisel ülekohut. Brigadiir kui erapooletu isik on juures, aidamees kontrollib...“

Nii jäigi: esimest aastat kaaluvad masinast voolavaid teri lülivanemad, vastavalt sellele, kumma põllu vilja parajasti pekstakse. Seega vastutab esimesest kõrrekoorimisest kuni vilja aita jõudmiseni põllu eest üks ja sama lüli.

Lauda juurest põikab peksumasina juurde Haan, lüli

nr. 2 vanem. Ta on noor mees, alles mõni aasta üle kahekümne. Tihedad tumepruunid juuksed ei taha hästi mahutada valkja soni alla, nagu on korrapärane, terava nina ja selgete, kindlate joontega. Sitke poiss, hoolas ja kohusetruu. Mis sest rääkidagi, on ta ju kommunistlik noor. Tuleb nagu muuseas Vaabi juurde, küünitab vaatama üle kummarduva ja märkmikku numbroid kirjutava mehe öla.

„Mis sa hiilid!“ paneb Vaab kämbla taskuraamatule.
„Küll lõunal kuuled...“

„Lähed mööda?“ küsib Haan, vibutades koormast tõmmatud rukkipead.

„Ei tea veel midagi. Võiks palju parem olla, möödunud aastasest pole juttugi...“

„Noh, möödunust... Hea, et niigi läks. Eks vaatame tuleval aastal, ega iga talv pole põllu vaenlane.“

Ruttab tagasi sõnnikuveo juurde. Isak teab: lõuna eel lipsab veel kord siia, võib-olla küsib vahepeal temaltki, brigadiirilt. Pärib lülivanam, uudistavad lülitöölised.

„Hei, kinnitage põhuvirna harjad tugevamini!“ hüüab ta kahisevaise ja lõhnavaise põhusületäitese uppuvaile naistele. „Ilm on seda karva, et tõstab tuult ja mine korja siis...“

Ronib üles allalaskelauale. Vihud lükatakse alla ühtlaselt, masin neelab täie suuga. Hea, et on juba neli-viis päeva kuiva ilma pidanud, nüüd on tööol täis minek. Sõrmitseb puistajailt pudenevaid kuumi murtud-luisi kõrsi, näpib päid: tühjad, ainustki iva ei jää tugevate, selles suhtes aga imetundlike sõrmede vahele. Mehaanikud on tublid poisid, garnituur on hoolikalt korrastatud, aina undab.

Inimesed tunnevad oma tööd, jätkub mahti naljasõnaks, kaaslaste põhuvirna matmiseks. Rehepeks pole matusepidu...

Üksikuid hallikaid pilvekahle jookseb üle sovhoosi. Madalalt, nagu ähvardades tasaseks triikida peahoone kandilise torni hambulise harja. Neis takukoonlais pole vihma, jõuavad täna rukkiga lõpule, küllap jõuavad...

Brigadiiri kogenud ja terane pilk märkab, mida teised ei

*Viiratsi sovhoosi põllutöö-
brigaadi tööline Nikolai
Svarval*

tea veel tähelegi panna: vilja kokkuvedajad hakkavad maha jääma. Koormate masina juurde jõudmine harveneb, sest hakkiderivi kaugeneb, veotee pikeneb. Praegu jätkub vihke, aga poole, võib-olla tunni pärast käratab allalaskja: „Vihke üles!” Aga ei olegi, mida anda. Võtta inimene sorteerilt? Ei, kui vili läheb salve, olgu ta puhas, valmis kas või külviks. Sõnnikuveolt? Tuleval aastal tahame koguda korraliku saagi, tähendab põld tuleb õigel ajal ja hästi ette valmistada...

Isak läheb hobusetalli poole. Temas pole midagi, mis teda väliselt eraldaks ühest või teisest töolisest. Kannab kodukootud villasest riidest ülikonda. Püksisäärte otsad on kokku tõmmatud sukkadesse, kerged jalatsid. Isak ei armasta ei säärikuid ega tanksaapaid, need seisavad toas voodi all. Sovhoos on kilomeetreid pikk, mõnelgi päeval tuleb palju kordi käia ühest otsast teise... ja aastaid

on brigadiiril kuuskümmend seitse ning rasket tööd teinud inimeste vanusekaaslane — reuma — ei ole unustanud tedagi...

Uhkust ta taga ei aja, ei välimuses ega jutus. Harva ägestub, aga kui asi nõuab, põrutab nii, et võib kuulda kaugele. Siis teab igauks: keegi looberdas või ajas tühja lora. See aga, keda noomiti, teeb, mida kästi. Igauks teab: brigadiir ei sallj sovhoosi aja varastamist. Näeb, ütleb. Näeb teine kord, hoiatab. Näeb kolmas kord, tuleb hakata mõtlema kolimisele. Sõmerpalu sovhoosis on aga peale palga tasuta korter, küte ja valgustus, tasuta köefakse saun, tasuta mängib toas raadio...

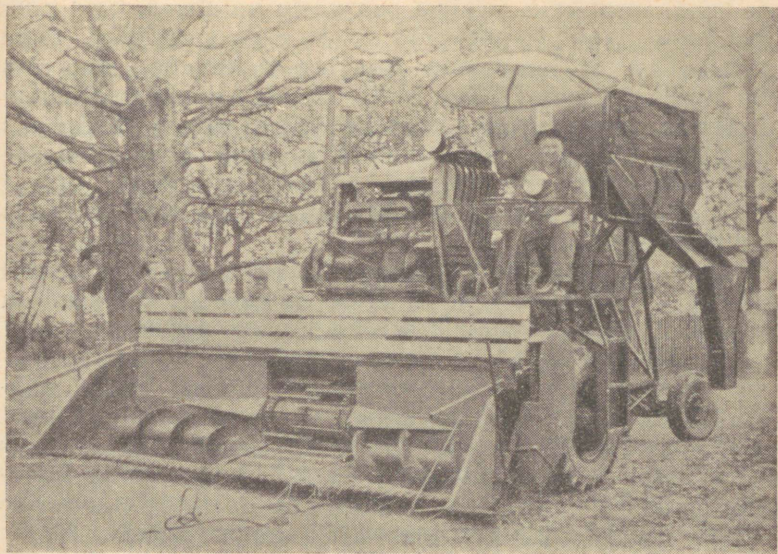
Nüüd ta läheb kiirustades, keha üsna pisut ettepoole vimmas. Vasaku käe põial toetub vestitasku äärelle, parem annab sammule hoogu juurde. Rakendab hobuse, laksatab keelega ja sõidab põllule.

„Brigadiir hakkas hobusemeheks!“ kilkab tüdruk ülalt põhuvirnalt.

„Poisid, tooge teine garnituur kohale!“ õpetab koorma otsast vanem naine.

Hüüetes pole ei imestust ega üllatust: ei ole täna esimene kord, et brigadiir kiirel päeval käed külge lööb.

Isak seisab pehmel põllul hüplevas vankris ja sähvib ohjajaruga hobused kiiremale sammule. Mõte veereb tagasi lülide juurde. Lülid on sovhoosis juba kolmandat aastat, aga alles tänavu kevadel viidi läbi lõplik põldude kinnistamine lülidele. Sõmerpalus on 13-põllune külvikord, kummalegi lülile on kinnistatud kindlad põllud, mille eest ta vastutab kõigis töödes, aastast-aastasse. Isak teab, et mitte ainult lülivanemad, vaid ka lülitöölised räägivad juba: meie põld. Mitte kunagi varem, ei kodanliku Eesti, ammu mitte saksa fašistliku okupatsiooni ajal, ei tarvitanud mõisa töölised sõna „meie“... Praegu pole see ainult sõnakõlksuks. Vähe sellest, et Haan käis vaatamas, kui palju korjub teri Vaabi viljast, nagu mõni aeg varem Vaab mitu korda päevas lipsas peksumasina juurde, kus teri kaalus Haan. Milline hoog oli töös, kui rukist lõigati! Rindrinnu, kord üks, siis teine ees. Minutid lahutasid lülisid. Lõpuks nihutas Vaabi lüli end ette ja lõpetas 1,5 tundi

Tänavu saabusid Eesti NSU sovhoosidesse esmakordselt iselükkuvad kombainid

varem kui Haani oma. Töö oli kestnud viis päeva, iga päev üksteist tundi, nii pika aja kohta pole 1,5 tundi just pikk edumaa...

Isak on tänavu rohkem kui iial varem juurelnud: kus on see jõud, mis on mitmekordistanud inimeste jõudu; mis on see, mis on Sõmerpalu sovhoosis kolme-nelja aastaga rohkem korda saatnud, kui tehti kogu kodanliku Eesti paari-kümne aasta jooksul. Veelgi rohkem — mitte ainult mõelda, vaid ka rääkida on tulnud sellest. 1948. a. juhtus see, mida Isak poleks endast iial varem uskunud: ta astus kõnetooli, mitmelgi korral. Oleks veel, et ainult Sõmerpalu sovhoosis, siin oli koos vähem rahvast, enamus omad inimesed, aga ta tegi seda Tallinnaski. Justkui mõni riigitegelane! Kuum oli küll, hullem kui vanasti käsitsi rehepeksul, aga said õiendatud needki asjad. Kõne kõneks, seal ei

tule keegi urgitsema, küsima ega vastu vaidlema, vaid kõik kuulata, uudishimutsevad — ah see ongi Isak, meie sotsialistliku töö kangelane. Aga kui ta kevadel, oma elus teist korda Tallinnas olles, sõitis pärast kahekümnekuuendat teises kohas elatud aastat kodukanti Juuru valda, siis tuli pärast esimest tervitusrõõmu ja vana Karli kuulsuse imetlemist küsimustele vastata. Vastata ja vaielda. Ja see ei olnud enam tehtud töö arvestamine ega õige külviaja kindlaksmääramine.

Juurus oli asutatud kolhoos. Selles oli ka Karl Isaku sugulasi. Kolhoos oli noor, alles esimesed tööd käsil ja kõhklejaid ning halvustajaidki ümberringi küllalt.

„Mis sina siis arvad ka suurmajapidamisest?“ päriti.

Uht ja teist oli ju sellest asjast ajalehtedest loetud, rohkem veel kõnedes kuulnud. Kõik see ei aidanud — temalt oodati vastust selle kohta, mida ise on läbi elanud, mis on kujunenud veendumuseks oma isiklikus töös ja kogemustes. Harjumusekohaselt lõuga siludes mõtiskles hetke ja leidis siis, et sellele ei ole sugugi raske vastata. Ütles:

„Mis seal arutada... Sotsialistlik suurmajapidamine on igal juhul etem väikesel lapil üksinda tsurkimisest. Kujutlege ainult pildikest meie kandist: Sõmerpalu valla talupoegade keskmine rukkisaak oli mullu 10 tsentnerit hektaarilt, sovhoosi põldudel kogusime aga tsipa isegi üle kolmekümne. Oleks veel, et tuhanded kilomeetrid vahet, et talud asuvad põhjas ja meie kusagil lõunas. Ei midagi sellist — nemad on rõngana ümber meie. Ühepalju saavad põllud vihma, nii siia kui sinna paistab üks ja sama päike. Loodus on üks, aga vahe on selles, et üksiktalupojaga mängib loodus peaaegu nagu laps palliga. Ta ei saa oma põllul täielikult rakendada masinaid ja väetisi, põllud on halvemini haritud, uuema aja põlluteaduse õpetused jäävad kasutamata. Selles seisab vahe...“

„Nii et kolhoosirahvas on õigel teel...?“

„Kui on õiged mehed etteotsa seatud, kui kolhoosi juhitakse mõistlikult ja peremehelikult, siis kindlasti.“

See ei olnud raske vastata. Kõik see oli käegakatsutav, oli nii lihtne, et Isakile tundus arusaamatuna, kuidas seda võib mitte teada, kuidas selles saab üldse kahelda.

Aga küsimuste, õigemini kahtluste seas oli üks, mis ikka ja jälle kordus, ja millele vastuse leidmine polnud nii kerge. Ta varieerus, puges mitmesse sõnavormi, näiteks:

„Eks ühises majapidamises ole igaühele ükskõik, kas töö läheb hästi või halvasti?“

Või:

„Oma põllul on igaühe hool suurem kui sovhoosis või kolhoosis?“

Isakile meenusid siis oma lülid, oma töölised. Ta jutustas neist. Jutustas Haanist ja Vaabist, põlistest põllutöelistest, kes iial ei olnud omaks võinud nimetada tükikest maad. Nüüd tunnevad nad end suure sovhoosi samavõrdsete peremeestena. Miks tulevad nad muidu hommikuti pool tundi ja rohkemgi varem kontori juurde, et direktori ja brigadiiriga nõu pidada, kuidas mullapinda külviks ette valmistada, millal torkida umbrohtu, millal asuda lõikustöödele. Jutustas töelistest nagu Roosi Hindov ja Liidia Vaab esimesest lülist, Lilli Klaas ja Elli Juks — teisest. Kõneles medaliga „Eeskujuliku töö eest“ autasustatud traktoristist Rudolf Hütist, kelle töö kohta iial ei ole kuulda nurisevat sõna ja kelle oma põllule tööle saamiseks lüli vanemad peavad lahinguid, eriti täpsust nõudval traktoriga kartulivagude ajamisel.

„Igaüks teab: mida korralikumalt lülile kinnistatud põldusid harid, seda suurem on saak, seda suurem töötasu. Igaühe enda huvi on ühtlasi lüli, terve brigaadi, Sõmerpalu sovhoosi, kogu rahva huvi. Ega te ometi arva, et saak, mille möödunud aastal salvedesse panime, millest täitsime ja ületasime riikliku müügiplaani, mille eest mulle valitsuse poolt sotsialistliku töö kangelase aunimi anti, ainult minu teene on? Palju ma üksi oleksin suutnud, kui poleks olnud inimesi, kes kõik korraldused ja juhatused suurima agarusega ja täpsusega ellu rakendasid. Või kui sovhoosi agronoom poleks õpetanud rakendama teadusemeeste poolt väljatöötatud uusimaid väetamisvõtteid ja harimistehnikat, kui sovhoosi direktor poleks organiseerinud abiks kõik masinad, väetised ja muud vahendid, mis Nõukogude riik põllumajanduse käsutusse annab. See autasu oli antud

valitsuse poolt Sõmerpalu sovhoosile, mina olen ainult selle ühise pere esindaja."

Jah, Karl Isak on sovhoosipere liige, on üks nendest. Töö on, mis neid kõiki ühendab. Brigadiiri poolt laotud vihukoormad on sama tasakaalus, sama kõrged ja kindlad kui iga teise töölise omad, ennem paremad. Isakil on selja taga pikkade aastate töökogemuste varaaait, ta oskab ja suudab rohkem kui teised. Sellepärast peavad kõik temast lugu, sellepärast on ta brigadiir, on sotsialistliku töö kan-gelane.

Hakkide rivi väheneb. Tuul nihutab end salamahti vesi-kaarde, lõõtsub puhuti nagu hoogu võttes, kahmab kamalu-täisi virnadesse tõstetavalt põhu hangutäitelt ja keerutab neid sovhoosi hoonete poole. Homme, jah juba homme võib sadada, ilmad on tänavu muutlikud ja tusased. Aga Sõmerpalus lõpetatakse täna rukkipeks, väärtuslik leivavili jõuab enne sadu katuse alla...

...Heledalt lööb kell: kill-kill-köll, kill-kill-köll. Kella rõõmus hääl tõuseb üles Hiimäele, kus ehitatakse uut sigalat, laskub alla uudismaa-põllule, kus korjatakse kokku viimaseid kannujasse, veereb üle lageda kesamaa, kus Haani lüli inimesed lõpetavad talvel patareidesse veetud sõnniku laialivedu.

Lõunale!

Piki teed rüseleb karjamaal udarate raskusest ja pakitsusest ammu tumepunane läikiv veisekari. Jooksevad lauta emised, ühel kaksteist valget ja roosaninalist pōrsast nagu lõngakera järel. Suurem osa sigadest on suvekoplis; kuurordis, nagu töölised naljatades nimetavad männiku alla ehitatud väikeste onnide ja avarate jooksu- ja tuhnimisaedadega kärarikast kärssninade laagrit. Tallimees libistab hoolitseva käe üle hobuste turjade ja rangialuste — ega äkki ole hõõrdunud?

„Konksi raud kõlksub,“ kuuleb juba kaugelt. „Tuleb enne tööle saatmist sepapatta saata...“

Töölised valguvad laiali, kes Savimäele, kes Hiimäele, kes piki pargiveeri poetatud elamute poole. Tumma rehepeksumasina ümber istub kottidel mehi ja ootab, vaadates sügavalt taskuraamatu kohale kummardunud ja huulte lii-

*Viiratsi sovhoosi põl-
lutööbrigaadi tööline
Praskovja Belova*

kudes numbreid kokku rehkendavale Vaabile. Haan on siin, vanemagronoom, aidamees. Isak topib piibu täis, teine käsi kougib taskusopist helkiva välgumihkli, aga ta ei süüta — kuivad õlevirnad nagu pikad mäed seisavad liiga lähedal.

Vaab ajab enda sirgu, lükkab sonimütsi kuklasse ja naeratab veidi süüdlaslikult:

„Ainult 32 251 kilogrammi,” ütleb ta.

„Mul oli 32 220,” lipsab Haanilt.

„Ja põldu oli ka rohkem,” lisab Isak ja koos vanemagronoomiga arvestavad välja igäühe keskmised saigid.

Kõik ootavad vaikides. See pole tavaline 5+5, vaid läinud aasta augustis, õieti juba juulis alanud töö ja hoole kokkuvõtt, on kahe lüli, kahe 15-liikmelise kollektiivi sotsialistliku võistluse pingelise, terve aasta kestnud etapi saavutuste arvestamine. Isak võtab külma piibu hambust, räägib:

„Vaabi lüli harida oli 14,6 ha rukkipoõldu, saaki sai ta 32 251 kg, seega hektaari kohta keskmiselt 22,1 tsentnerit. Haani lüli hooleks oli 15,3 ha, ta sai 32 220 kg, hektaari kohta teeb see 21,6 tsentnerit. Nii et võitis lüli nr. 1.”

Haan pistab Vaabile käe pihku.

„Õnnitlen!”

Vaab püüab peita näkkutõusvat naeratust, silmad aga ei kuula sõna, reedavad.

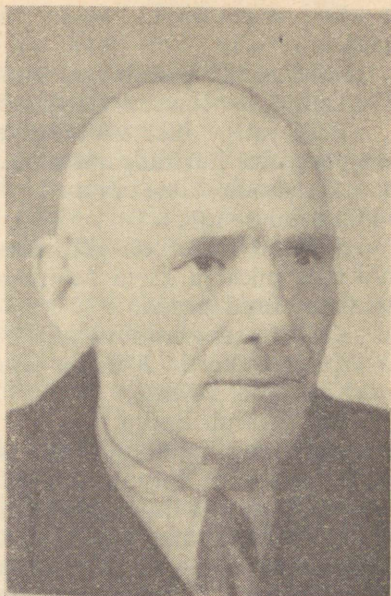
„Mullu said sina rohkem,” ütleb. „Ja eks näe, kuidas läheb tuleval aastal...”

Rasked viljakotid sõidutatakse aida ette. Isak läheb talli juurest läbi. Kuulab tallimehe juttu kahest hobuserauast, mis on tarvis alla lüüa, vaatab vilet trillerdavale poisile, kes sõidab tühjade koorekannudega meiereist. Ta mõtted on juba ees, arutab, kuidas korraldada tööd pärast kella vahet, mis nüüd, peksuperioodil on lühendatud kolmelt tunnilt kahele. Rukkipeks lõppes, suviviljaga ootame pool päeva, algame homme hommikul. Õhtupoolikul lõpetame Haani rukkipoõllul sõnnikuveo, maa on parajalt niiske, külvi ei tohi viivitada, teostame selle 27. ja 30. augusti vahel.

Tänavu külvab Vaabi lüli vikikesale, Haani oma ristiku-kesale. Vaabi põllul on sõnnik sisse küntud, tema lüli rahvas on pärastlõunal Haanil abiks sõnnikut vedamas. Suuremaid töid sooritavad lülid ikka koos, kuidas siis! Vaab ise on kummargil kesapoõllul, puhastades lapikese kõrretüükaist ja tampides pinna siledaks ja kõvaks. Siia asetub veel täna rehepeksugarnituur. Kui tuleb Isak, sirutab Vaab selga ja vaatab otse kaerapoõllu kõrval asuvale rukkimaale.

„Sellele peab andma tugevasti randaali,” Ta räägib pehmes võru murrakus nagu nad kõik siin. „On veel künklik ja pahklik.”

„Vähemalt kaks korda,” noogutab Isak. „Siia tuleb ka heinaseeme alla, maa peab olema hästi tasane.”

Uuiratsi sovhoosi sepp Juhan Egel

Ka tema räägib võrulaste keelt, kuigi sünnilt harjulane. Kui ta Sõmerpallu tuli, oli mõnikord mõtlemist, enne kui mõistis, mida öeldi. Aga pea inimene harjub ja õpib, nüüd on ka Isak võrulane mis võrulane.

„Tuleks kindlasti randaalida risti,” arutab Vaab ja Isak taipab: mees räägib, mida on siin juba tükk aega endamisi mõtelnud. „Lupja ja sõnnikut ta juba sai, mis väetist veel põllule anname?”

„Superfosfaati ja kaalisoola. Homme randaalime, siis külvame kunstväetise, randaalime veel kord, kusjuures randaali taha paneme äkke... Siis pole enam muud, kui külvamasinad peale.”

Vaab näib olevat rahul. Aga ta südamel kibeleb veel midagi. Isak ei kiirusta, võtab madalast hakkjalast kõrre, laseb tuules kõhiseda kaera valkjail ripsmeil. Ja Vaab paotabki:

„Ega ma tuleval aastal seda saaki küll ei saa mis Haan...”

„Miks siis?” tõstab Isak oma raskeid laugusid.

„Temal on tänavu ristikusööt, maa rohkem puhanud...”

„Tühi jutt! Just vikikesa annab suurema saagi — muld on paremini haritud, hästi õhutatud, on juba käärinud, täies töötamishoos. Ja või see maast üksi! Inimesed sellel määravad saagi...”

„Seda'nd küll,” on lülivanem nõus, laskub uuesti põlvili, hakates pika ja kitsa labidaga kiiresti raiuma viljajuurtest läbikasvanud pinda.

„Kui suure platsi võtsid?”

„Kümme korda kümme sammu...”

„Kas pole vähe?”

Vaab kaalub hetke.

„Ma võtan pealegi paar sammu kumbagi pidj juurde. Äkki tuul veel keerab, siis pillub vilja kõrremaale.”

Isakul on soe ja mõnus, kui ta läheb Haani põllu poole. Alles sai tänavune vili aita, aga juba muretseb neljakümne üheksanda aasta eest. „Minu põld ei anna nii palju kui Haani oma...” He-he-hee naerab Isak endamisi, tüükaliseks kasvanud nägu täis kurde ja kortsukesi. Kui õige, kui tuhat korda õige on, mõtleb ta, et inimesed otsustavad kõik...

Kesapõllult põikab ta juba rukkikõrre koorimisele asunud traktorist Topperi poole, et vaadata, kas koorimissahad ei käi liiga sügavalt. Tal tuleb mööda minna õrnrohelistest, nagu ühtlase sametiga kaetud tasasest lagendikust, mis laiub põldude ja madala, aastat viiekümnese männi- ja kuusemetsa vahel. Silmade all on seda 5,4 ha, aga metsa taga on samasugust veel 6,1 ha. Samas kõrval laiub suurem, 10 ha suurune, tasane, pisut pruunikas lagendik. Kuidas siin alles tänavu kevadel möllati, et sügavate lohkude ja aukudega maale anda põllu nägu. Pind oli veel pehme, ratastraktor ei pääsenud ligigi, kui lülitraktor ronis raske libistajaga üle vetruva, kummuva pinna. Juba sügisel oli külvatud siia 3 tonni fosforiiti ja 18 tonni põlevkivituhka, kevadel lisati 25 kg vasevitriooli igale hektaarile ja 12. aprillil seemendati uus väli viki alla. Vikk kasvas nagu

müür, andes üle 17 tonni tooresmassi hektaarilt. Pärast viki koristamist künti maa 28 sm sügavuselt, anti väetiseks 200 kg kaalit ja 20 kg vasevitriooli, randaaliti, rulliti mitmel korral ja külvati lõpuks heinaseeme. Pehme pinnaga metsamaast oli saanud kultuurheinamaa.

Ainult samm edasi ja vastu vaatab väljarebitud kändude rägastik, narmendavate tuttide ja mullatükkidega juured nagu sarviliste miinide okkad püsti. Seda maad on samuti 10 ha ja kõik need kändud on pahupidi kistud tänavu kevadel...

Muidugi, siin müttasid masinad, milleks nad siis on ehitatud! Aga kas ainult masinad oleksid kiskunud 65 ha metsa- ja soomaad tasaseks vikipõlluks ja kultuurheinamaaks? Ei-ei, masinad üksi oleksid tummad, oleksid surnud...

Brigadiir siirdub uudismaalt rukkikõrrele, kus müdistab Topper traktoriga.

Ütleb, et see koorigu sentimeeter sügavamalt, siis keerab kõik umbrohuseemned mulda, kus nad hakkavad nädala jooksul idanema ja võrsuma. Siis on neid hea korraga tabada: 18—20 sentimeetri sügavune künd purustab kasvava umbrohu ja keerab nad sügavasse mullapõue, väetiseks kevadel külitavale viljale.

Isak läheb sovhoosi poole läbi odrakärbiste rivide. Jah, rükis rukkiks, aga ka suviviljade osas peab Sõmerpalu sammuma kaugel ees üksiktalupidamistest, peab olema ka riiklike majapidamiste seas esirinnas. Läänud aasta polnud laita: 20-hektaariliselt suvinisupõllult saadi 28 tsentnerit hektaarilt, otra iga 10 hektaari kohta 25 tsentnerit, kartulit 30-hektaariliselt põllult 6000 tsentnerit ja kaera 10-hektaariliselt pinnalt 20 tsentnerit hektaarilt. Praegu on Isak valmis igaühega kas või kihla vedama, et suviviljade osas ületatakse mullused saagid. Vaevalt aga kihlavedajaid leidub, sest seda näeb igaüks, kes heidab pilgu viljahakkide ja kärbiste tihedatele ridadele.

Päike hakkab kalduma läänepoolse kõrge niinepuu-allee varju. Sauna korstnast pahvib tihedaid suitsupilvi — täna on saunapäev. See saungi! Muudab nagu inimese uueks ja nooremaks. Ehitati raadiovõrk, igasse korterisse pandi

sovhoosi kulul valjuhääldaja. Elektriijaam sai kevadel valmis, kõik töökodad ja veepumpamine viidi elektrijõule, rääkimata elektervalgustusest majades. Käis temagi koos teistega kahel pühapäeval ühistöö korras veskitammi taastamas. Valati oma 15 kantmeetrit betooni, pealeselle mullatööd, palkkindlustus, sululauad. Nooremad askeldavad uues klubis ja punases nurgas, õpivad näitemängu ja laule, kutsuvad külalisi Sõmerpalu jaama juurest ja kaugemaltki; korraldavad päris mõistlikke piduõhtuid. Kino suriseb kaks korda nädalas.

Brigadiir läheb otse läbi sovhoosisüdame, et lühemat teed kaudu pääseda tagumisel põllul lupja külvava töölise juurde. Näeb kõiki möödaminnes, ja tal on hea meel, nagu kuuluks see kõik temale. Aga kuulubki ju! Iga kivi, mis asetatakse, iga korter, mis taastatakse, iga uus hektaar põldu, iga vasikas aias on nagu osa suurest ehitusest... Isak ei oska sellele nime anda; mõtiskleb hetke, aga ei leia ja see jääbki pakitsema hinge, kui ta laskub alla juurviljapõldudele...

Kellaosutid lähenevad kaheksale. Lääne pool on maapind rahulikum, voorede tõus ja langus aeqlasem. Siin-poolsed veered on kaetud tihedate männitukkadega, üksikud pedajad on poetunud põlluvahelistele nõlvakuile. Põllud on kollase- ja roheliselaigulised, lai kapsaväli helgib valkjaist kapsapeadest...

Isak käib töökohad läbi, vaatab tehtu üle, arvestab. Lüli-vanemad aitavad, teatavad ühe või teise töölise poolt tehtud töö hulga. Pikk augustikuu päev hakkab jõudma lõpule. Ta oleks võinud olla veel pikem, õigemini, inimestel võiks olla kaks paari käsi. Külviini on aega napilt nädal, suviviljarõugud ootavad rehepeksugarnituuri, kõrred koorimist ja kündmist, heinaseeme masindamist... Aga siiski on ühe päeva jooksul palju lõpule viidud, pikk samm edasi astutud...

Töölised on juba lahkunud sovhoosi peahoonete künkalt, kui brigadiir Isak annab ära töötulemused. Traktor popsub ja kurvi võttes urahtab kurjalt — traktorist, tubli poiss, laseb videvikuni. Lapsed jooksevad kilades pargis, ammub lehma. Avatud aknaist paiskub välja muusikaheliseid...

*Viiratsi sovhoosi traktorist Jüri
Jakobson*

Isak laskub mäest alla. Kui mõõtma hakkaks, siis selguks, et ta samm on mõnegi sentimeetri võrra lühem kui hommikul.

Koer jookseb vastu, niuksub, hüpleb. Poeg Rudolf tõmbab teisi pükse jalga — küllap seab harjutusele, ta ju spordikollektiivi esimees.

Mees peatub trepil. ... Jaa, ehitame, ehitame ... pakitseb Isakus vastamata jäänud mõte.

Trobikond noori poisse ja tüdrukuid, töetolm maha uhtud, kirevad kleidid ja valged pluusid seljas, viikidega püksid jalas rühib märke, klubi poole. Naeravad, kõlab laulukatkeid. Lähevad, need meie ...

Isak müksab endale rusikaga rindu, otse ribide vahele. Lõpuks ometi — käes! Sõna, mis juba mitu tundi kiusas. Pakitses ja pakitses, kuni välja purskas:

Tulevik!

Nii me ehitame oma tulevikuhoonet, avarat ja kaunist.
Isak võtab nokkmütsi peast, klopib selle põhjaga vastu
pintsakukülge ja püksisääri, nagu astuks ta nüüdsama üle
selle uue, valge ja puhta hiigelehituse läve.

O. TOOMING

Alatskivi sovhoosis

Juhan Liivi jutustuses „Vari” on kirjeldatud Murumäe (Alatskivi) mõisatöölise rasket elu möödunud sajandi lõpul:

„Kõrvetavalt paistab juulikuu päike, tulipalav on muld. Teomehed künnavad kesa. Higi tilgub inimeste otsa eest, vaht hobuste ja härgade selga mööda maha. Kubjas kõnnib, kepp käes, ühe juurest teise juurde, kiidab, laidab, kirub, ähvardab. Korra ilmub ka kirjutaja ehk opman õlekübaraga välja serval nähtavale, vaatab, kaob jälle. Südamed tuksuvad, kui õlekübar eemalt valendab, hingavad kergemini, kui ta kaob”.

Nii kujutati tollaegset mõisaelu. Vanemad inimesed Alatskivil mäletavad veel hästi endisi raskeid orjaaegu, mis ei lõppenud ka kodanliku korra ajal Eestis. Alatskivi mõisa omanikuks oli parun von Nolcken, kes omas veel terve rea teisi mõisu nagu Saduküla, Kuigatsi, Luunja jt. Praeguse Alatskivi sovhoosi tööline — sepp Aleksander Laos jutustab iseloomustava loo Sadukülast. Tollal oli ta nooruke tööpoiss. Koos teiste teomeestega pandi ta mõisa põllul tööle heinu vedama. Poiss töötas täismehe eest. Kui töö oli tehtud, läks ema parunilt küsima, kuidas on poisi tööpalgaga. Mõisnikku pahandas see. „Kuidas, või palka tahtma?...” imestas mõisnik. „Poiss sai mõisa hobusega sõita, kas sellest temale küll ei olema!”

Teised töömehed said tollal 25 kopikat päevas. Aleksander Laosele maksti ema pealekäimisel lõpuks vaid 5 kopikat päevas.

Seesama Aleksander Laos, eesrindlik sepp sovhoosis ütleb nüüd: „Olen vana mees ja palju elanud. Aga alles nüüd, nõukogude võimu ajal on töötav rahvas ise oma saatuse ja õnne peremees. Toon vaid ühe näite: kodanliku korra ajal, kõnelemata muust, oli töölisel laste koolitamine pea-

ægu võimatu. Praegu on selleks aga kõik teed lahti. Kümned sovhoositöötajate lapsed omandavad praegu haridust keskastme ja kõrgemais koolides, millest nad enne unistadagi ei julgenud.

Nii see on ka tõesti. Töötajate lapsed õpivad koolides, omavad haridust. Siin töötab lülivanem Marta Viira, kelle ema Adele on Laksi Tõnise tütre-tütretütar. Kunagi ammu põgenesid ta vanavanemad Alatskivilt Venemaale, et pääseda mõisast ja saada maad. Alles nüüd, nõukogude korra päevil, avanes võimalus tulla tagasi esivanemate sünnimaale, et rajada siin uut, töötajaile inimväärset elu. Marta Viira töötab hästi, õpib, nagu teevad seda ka ta vennad ja õed.

Endine Alatskivi on tundmatuseni muutunud. Kõikjal kihab töörõõmus elu. Sovhoosi põldudel ja aias töötavad virgad käed. Sovhoositöötajate pere on ühtne ja töötahteline kollektiiv, kes aitab kiiresti edasi viia meie põllumajandust. Pärast saksa okupantide väljakihutamist Alatskivilt Nõukogude armee poolt, oli majapidamine täielikult rüüstatud: puudusid loomad ja põllutööriistad, põllud olid kurnatud ja söödis. Mõne aasta jooksul on kõik muutunud: Alatskivi sovhoos on tõusnud üheks eesrindlikumaks vabariigis. Sellest kõneleb kõige selgemat keelt meie partei ja Nõukogude valitsuse tunnustus sovhoosile.

Kõrgete saakide eest autasustati sovhoosi põllutööbrigadi brigadiiri August Annastit Lenini ordeniga. Brigaad saavutas 18,5-hektaariliselt maatükilt 29,31 tsentnerit rukist ja nisu igalt hektaarilt, mis on järjekindla ja visa töö tulemus Alatskivi mullastiku tingimuste juures. See näitab, et nõukogude inimesed, töötajad-patrioodid, on võimelised saavutama tulemusi ka seal, kus eeldused selleks ei ole kuigi soodsad.

Rekordilise saagi andnud rukis külvati 1946. aastal ristikukesale, nisu — viki-kaerakesale. Teise aasta ristikukamar purustati kohe pärast heinte äravedamist kultivaatoriga, üks kord piki ja kaks korda põiki, millele järgnes sõnnikuvedu ja kohene sisseküünd.

Viki-heinakesa kooriti kohe pärast viki koristamist, millele järgnes samuti sõnniku sisseküündmine. Mineraalväetisi anti sügisel: 2 tsentnerit superfosfaati ja 1 tsentner

*Lenini ordeniga autasustatud
Alatskivi sovhoosi põllutöö-
brigaadi brigadiir August
Annast*

kaalisoola hektaarile (enne kultiveerimist). Korduskünni ei teostatud. Põllud hoiti äestamisega umbrohupuhtad. Külv teostati rukki osas puhastatud sordiseemnega „Sangaste“ reaskülvis ning seeme puhiti enne kuivpuhise „Ceresaniga“. Talinisu külvati puhastatud sordiseemnega „Luunja“ (parandatud), samuti reaskülvis. Külv toimus augusti viimasel dekaadil.

Kevadel toimusid põllul järgmised tööd. Pärast lume minekut juhiti orastele kogunenud vesi ära vastavate kraavikeste kaevamisega. Pealväetisena anti orase kasvu algul rukkile 125 kg ammooniumsalpeetrit ja nisule 100 kg ammooniumsalpeetrit ha kohta; pärast esimese annuse väetise andmist teostati oraste äestamine poolraskete äketega. Kuna seeme oli puhas ja põld hoolikalt haritud, ei tekkinud umbrohtu ja saak tuli hea. Koristamisel kasutas sm. Annastj brigaad kõiki võtteid, et kadusid miinimumini vähendada. Nii tõs-

teti rukkiniitmisel hariliku viljalõikajaga rukkipõllu servad rehaga üles, et päid allalangemisel vikatiga ära ei lõigataks. Samuti jälgis brigadiir sm. Annast hoolikalt, et viljavihkude hakki ja koormasse asetamine toimuks nõnda, et vihke tõstetaks alati ladvaga ülespoole, et vältida terade varisemist. Viljapeksmisel jälgis brigadiir, et vili oleks ühtlaselt trumlist alla söödetud, millega välditi terade sattumist põhkudesse. Kõigi nende võtete kogutulemusena, samuti töötajate hoolsa ja nõukoguliku suhtumisega oma ülesandesse saavutas sm. Annasti põllutööbrigaad rekordilise rukki- ja nisusaagi — 29,31 tsentnerit ha kohta.

Vestluses Lenini ordenit omava põllutööbrigaadi brigadiiri sm. Annastiga, märgib ta:

„Kodanliku korra ajal ja varem oli põllutöölise osaks ainult töötada. Mõisnik, parun või tema järeltulija, määras kõik oma tahtmise järgi. Siis ei küsitud töölise käest, kuidas on parem või kasulikum töötada. Põldu hariti lohakalt. Nüüd on see teisiti. Parimate töötajate ning asjatundjate nõuanded aitavad parandada ning tõsta saake.“

Vanal töömehel, kes juba alates 16-aastase noormehena on töötanud Alatskivi põldudel, on öelda palju head oma kaastöötajate kohta:

„Meie brigaad töötab nagu löökrihm,“ tähendab ta. „Tuleb au anda igale töötajale, kelle töö tulemustena on saavutatudki rikkalik lõikus. Kõrge autasu minule — see on hinne kogu meie sovhoosi kollektiivi heale tööle.“

Need sm. Annasti sõnad iseloomustavad nõukogulikku tööd sovhoosis.

Põllutööbrigaadi eesrindlikemaiks töötajaiks on terve rida naispõllutöölisi, nagu lülivanem Alma Turk, töölised Helene Nõu, Linda Verbo, Liisi Kütt, hobusemees Kristjan Korvung jt. Lülivanem Alma Turk on töötanud Alatskivil 16 aastat järgemööda. Tema lülisse kuulub 8 töötajat. Lüli töösaavutustest kõnelevad järgmised näitajad: lülile on kinnistatud 10 ha nisu-, 8,5 ha rukki- ja 7,65 ha kartulipõldu. Viljad kõigil neil põldudel on eeskujulikult umbrohupuhtad ning tugevad. Eriti hea mulje jättis tänavune suvinisupõld, mis oli tugev nagu müür. Nisu ületas tänavu kõigi eelmiste aastate saagi.

Seemnekapsapõld Alatskivil. Uasakult aednik L. London, direktor Reinhold ja vanemagronoom Joh. Purk

Alatskivi sovhoosi direktoriks on alates käesoleva aasta kevadest ENSV Ülemnõukogu saadik sm. Hilda Reinhold, kes on loonud head sidemed kollektiiviga töötades. Sm. Reinhold hindab kõrgelt kõiki eesrindlikke töötajaid ning kohtleb neid väärikalt. Seetõttu valitseb kogu majapidamises siiras töömeeleolu ja seltsimehelik suhtumine. Sovhoosi külastaja esimene pilk on meeldivalt haaratud sovhoosi peahoone ja ümbruse kaunist väljanägemisest. Lillepeenrad ja ilupõõsad kõnelevad suurest ilutundest. Aialüli vanem sm. Marta Viira tähendab selle kohta:

„Varem oli maja ümbrus lage ja lilledeta. Sm. Reinholdi algatusel toimus lillede istutamine ja ilupeenarde tegemine. Iga sovhoositöötaja võttis sellest meeleldi osa, sest ilu on

kaunis igale silmale. Nüüd näeb igaüks oma ühise töö vilja ja see rõõmustab kõiki."

Heidame mõne pilgu sovhoosi aeda. Kõik seemnekultuurid on umbrohupuhtad ja lihavad. Eriti paistab silma tänavune seemnesiguripõld, mille varred ulatuvad üle mehe pea. Sellist seemnepõldu vaevalt mujal leidub. Samuti on väga kaunis seemneoapõld. Suuri teeneid aia korrastamisel on eriti vanemagronoomil sm. Purkil.

Kui nende ridade kirjutaja külastas sovhoosi, oli parajasti käsil linaseemnepõldude tunnustamine, milleks oli kohale sõitnud Tartumaa täitevkomitee põllumajandusosakonna vanemagronoom sm. Audru. Kevadel külvati sovhoosis lina paljunduskülvina 40 kg, seemnesaaki võib arvestada aga umbes 350 kg, s. o. ligi 9 seemet.

"See on lina kohta väga hea saak," tähendab sm. Audru.

Võrdlusena olgu märgitud, et tavaliselt kulutatakse meie üksikmajapidamistes hektaari kohta 120—140 kg külviks ning saadakse 250—280 kg seemet. Paljunduskülv sovhoosis on teostatud reaskülvis vahedega, mis võimaldab umbrohutõrjena vaheltharimist. Lina on seetõttu peaaegu umbrohupuhas.

Mõni sõna Alatskivi sovhoosist üldiselt. Sovhoos asub mullastiku piirkonnas, kus peamiselt esinevad liivmullad, millest tingitult on siin vajalik alalise orgaanilise väetise korrapärane andmine. Seetõttu on sovhoosis sisse viidud 9-väljaline külvikord laudasõnniku andmisega kaks korda külvikorra vältel, esimesel väljal haljaskesale ja kuuendal väljal rühvelviljadele. Sovhoosis teostatakse kogu ulatuses sügisene sügavküünd koos sellele eelneva kõrrekoorimisega. Hästi sisseviidud külvikord, maaharimine ja väetamine ning külvide hooldamine on võimaldanudki 71,5 ha teraviljapindalalt 1947. a. keskmise saagina 20,1 tsentnerit (plaan 16,3) ha kohta. Teraviljade tootmisel on omahind märksa madalam plaanilisest.

Loomakasvatuse osas, kus tuli täiesti uuesti alustada, ei ole sovhoosis veel lõplikult jõutud aretada puhast tõugu. Põhikarjaks on eesti punane tõukari. Karjaaretamise alal on lühikese aja jooksul tehtud märgatavaid edusamme. Kui seisuga 1. jaan. 1948 oli sovhoosis karja suurus 66 pead,

siis aasta keskpaiku oli see arv juba 91. Noorkarja kasvatamisele on pühendatud tõsist tähelepanu. Vasikate üleskasvatamise plaan on ületatud. Varemalt, aasta tagasi, ei suudetud täita põrsaste üleskasvatamise plaani, nüüd on olukord märksa paranenud, tänu töötajate ennastsalgavale tööle. Siin tuleb eeskätt märkida sigadekasvatajat Helene Pokki, kes kasvatas tänavu kevadel üles peaaegu kõik tema hoolde usaldatud emiste põrsad; samuti on eeskujuks teistele sigadetalitaja Ida Undusk. Tublilt ja väsimatult töötab ka sovhoosi zootehnik 22-aastane Hilja Pärnamets. Möödunud aastal toodeti sovhoosis ühe aastalehma kohta keskmiselt 1730 kg piima (plaan 1700 kg). Tänavu, s. o. 1948. aastal on plaan tõstetud 2750 kg-ni ühe lehma kohta, kusjuures 1. augustiks s. a. oli sellest plaanist iga lehma kohta täidetud juba üle 1700 kg, mis kõige kujukamalt iseloomustab karjatoodangu tõusu.

Loomasaaduste 1 tsentneri omahind 1947. a. kujunes veise ja sealiha osas alla plaanilise omahinna, mis on pidevalt veelgi vähenenud. Möödunud, s. o. 1947. majandusaasta tulemusena andis Alatskivi sovhoos 27 600 rubla kasumit. Riiklikud põllumajandussaaduste müügiplaanid on kõik ületatud.

See oleks lühike ülevaade Alatskivi sovhoosi majapidamisest. Väsimatu innu ja energiaga jätkub töö kõigil aladel.

Lahkudes Alatskivilt meenuvad tahes-tahtmata Juhan Liivi hauasambale kirjutatud salmid, mille esimestesse ridadele on kirjanik kord valanud palju nukrust ja ohet, kuid mis lõpevad siiski nii suure lootusega paremasse tulevikku:

*„... ja sinu mõte ja sinu meel
kord tuksub su rahva rinnast —
ja liigub ja loob ja lehvitab
ja kauneid radasid rajab,
su rahva kodu see ehitab
ning põlvest põlveni kajab.“*

Juhan Liivi kodukoha rahva ja kogu eesti rahva lootused on täitunud: nad ehitavad nüüd uut ja paremat elu, nõukogulikku elu, elu, millest meie rahva vanem põlv ei võinud unistadagi.

V. KALJUMÄE

Iseenesest ei tule midagi

Kehra — nagu paljud teisedki sovhoosid — sai sõja ja saksa fašistliku okupatsiooni tagajärjel raskesti kannatada. Eriti haletsemisväärnes seisukorras olid pärast sõda sovhoosi kultuurheinamaad. Pea- ja detailkuivenduskraavid olid rohtunud ja ummistunud. Sakslaste meeletu röövmajanduse poliitika tagajärjel ei olnud seal sõja aja jooksul kasutatud mineraalväetisi. Ka ei teostatud seal ühtki muud maa-paranduse- ja harimisvõtet, et tõsta, või vähemalt säilitadagi maa tootmisvõimet. Kõige selle tagajärjel muutus viljakas kultuurpind samasuguseks metsikuks viljatuks sooks nagu ta oli kunagi varem. Isegi sihvakas tarn ja juushein, mis enne maa kultuurseisundisse viimist seal olid kasvanud ja andnud hoolsale heinalisele mõne koorma heina, olid nüüd kadunud. Ainult põdrasammal, käolina ja kase- ning lepavõsa moodustas seal nüüd valdava taimkatte...

Maa, mis andis varem 20 kuni 30 tsentnerit kõrgekvaliteedilist heina hektaarilt, andis esimesel sõjajärgsel aastal ainult 7 tsentnerit viletsat, madala sööda- ja toiteväärtusega heina hektaarilt.

Niisamasugune oli olukord ka põllul. Seal polnud kindlat külvikorda, oli puudus laudasõnnikust ja teistest orgaanilistest väetistest, rääkimata mineraalväetistest. Maad hariti puudulikult, mistõttu põllul kasvas ohakas ja orashein ning viljasaagid olid äärmiselt madalad. 1945. aastal saadi Kehra sovhoosis talivilju 8,6 tsentnerit ja suvililju ainult 7 tsentnerit hektaarilt.

Kõik see ei heidutanud tööliste kollektiivi, kes pärast sõda asus laostunud sovhoosi taastama ja üles ehitama. Eesotsas Nõukogude armeest demobiliseeritud direktor Eduard Truubergiga püstitati julged kavad sovhoosi tootmisvõime ja majanduse kiiremaks taastamiseks ja asuti kohe nende

*Medaliga „Töövapruse eest“
autasustatud Kehra sovhoosi
põllutööbrigaadi tööline Tõnu
Onna*

kavade elluviimisele. Kõike tuli teha ühekorraga — tõsta põldude viljakust, loomasööda hulka ja selle väärtust, suurendada loomade arvu ja tõsta karja toodangut.

Umbrohtunud ja lahjunud põldudel seati sisse otstarbekohane ja kindel külvikord, hakati jälle põlde väetama laudasõnniku ja mineraalväetistega, asuti heinamaade rohumakamara parandamisele väetamise ja teiste maaharimisvõtete-ga. Kõrrepõldude koorimine ja sellele järgnev sügavküünd, kõrgesaagiliste sordiviljade kasvatamine ja teised abinõud said sovhoosi agrotehniliste võtete põhinõudeks. Tagajärjed ei jäänud tulemata. Taliteraviljade keskmine saak tõusis 1947. aastaks 22 tsentnerini hektaarilt ehk 256% 1945. aasta saagist. Suviviljade saak suurenes veelgi rohkem — 1947. aastal saadi suvivilju 26 tsentnerit hektaarilt ehk üle kolme ja poole korra rohkem kui kaks aastat tagasi. Pidevat tõusu näitas ka karja arv ja toodang.

Kõike seda saavutas Kehra sovhoosi töötajate pere ühises töös ja võitluses meie põllumajanduse kiire edasiarendamise eest. Selles ühises töös on näidanud paljud töötajad eriti silmapaistvaid tulemusi. Kui kodanlikul ajal pälvis austust ja tunnustust ainult see, kellel oli palju raha, siis nõukogude võim hindab inimesi nende töö järgi, tõstes teiste hulgast esile need inimesed adra tagant, traktoriistmelt või lüpsipingilt, — need väikesed „kruvikesed“ meie suures tootmismehhanismis, kes oma oskuse ja hoolega on saavutanud teistest paremaid töötagajärgi.

1948. a. kevadel avaldatud NSV Liidu Ulemnõukogu Preiidiumi seadlusega autasustati Kehra sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri Nikolai Kõisi Tööpunalipu ordeniga ja põllutööbrigaadi töolist Tõnu Onnat medaliga „Töövapruse eest“ 1947. aastal kõrgete nisu- ja rukkisaakide kogumise eest. Mõni kuu hiljem autasustati vastava seadluse alusel medaliga „Töövapruse eest“ Kehra sovhoosi lüpsjaid Helena Lõhmusniitu ja Johanna Siimu eelmisel aastal saavutatud suure produktiivsuse eest loomakasvatusel.

☆

Kuigi juba ületanud 60-ne aasta künnise, kehastab Tõnu Onna välimus ikka veel kindlat tahtejõudu ja mehisust. Juba 15 aasta vanuselt töötas ta täismehe eest mõisapõllul. Laskunud mälestustesse, meenutab vana töömees Alavere, Kiviloo ja lõpuks Kehra mõisat, kus tal on tulnud elada ja töötada. Kehras elab Tõnu Onna juba alates 1927. aastast. Paljude aastate jooksul on ta kogunud rohkete tähelepanekute najal rikkalikke kogemusi, kuid varem — kodanliku korra ja saksa okupatsiooni ajal neid ei hinnatud. Tollal ei arvestatud lihtsat töolist, kes oli vaid käskude täitjaks. Nüüd aga, kus töölised ja sovhoosi juhtkond moodustavad ühise pere, kus juhtkonna ja töölise vahel on tihe side ja innustav soov viia kiiresti tõusuteele neile usaldatud sotsialistlik majand, on neil võimalus rakendada oma oskusi ja teadmisi kogu majandi huvides. See on tõstnud mitte ainult Tõnu Onna töötahet, vaid on innustanud tutvuma ka

uue eesrindliku nõukogude agrotehnikaga, et aidata seda juhtkonnal kasutusele võtta ka Kehra sovhoosis.

„22 tsentnerit talivilja hektaarilt Kehra kergemullalistelt põldudelt, see ületas kõik meie lootused,“ ütleb Tõnu Onna. „Kui aga niimoodi pidevalt põldu harida, väetada ja kasvava viljataime eest hoolitseda, nagu meie nüüd teeme, siis on varsti alla 30 tsentnerilised hektaarisaagid Kehra sovhoosis juba harulduseks...“ jätkab ta oma mõtisklust. Ja nii see tõesti näib olevat. Sovhoosis on külvikord kujundatud 9-väljaliseks, kus sõnnikut antakse 30 tonni hektaarile 2 korda külvikorra jooksul — üks kord haljaskesale ja teine kord rühvelviljadele. Külvikorras on viljade vaheldus järgmine: haljakesa, kartul, suvivili, põldhein, suviteravili, rühvelviljad ja lõpuks viimasel põllul jällegi suviteravili, millele järgneb uus ring — vikikesa jne. Selline viljade vaheldus loob soodsad tingimused orgaaniliste väetiste varude otstarbekaks ärakasutamiseks, mullasõmeruse tekimiseks, umbrohutõrjeks jne.

Kuidas toimub maaharimine? Maaharimine kõrrepõldudel algab sügisel tavaliselt koorimiskünniga otsekohe pärast vilja koristamist. Sügavkünn tehakse kõigil põldudel. Kevadise maaharimisega alustatakse esimesel võimalusel äestamise või libistamisega, millele järgneb sügav maa kobestamine kultivaatoriga. Kus põld on külviks ette valmistatud, seal ei viivitata enam külviga. „Suurt rõhku oleme pannud mineraalväetiste kasutamisele,“ räägib Tõnu Onna edasi. „1946. aastal andsime kesale 1,8 tsentnerit superfosfaati, 4,9 tsentnerit fosforiiti ja 1 tsentner kaalisoola igale hektaarile. Külvi teostasime augustikuu lõpul hästi puhastatud, sorteeritud ja puhitud sordiseemnega. Kevadel tuli oras lume alt välja korralikult. Kohtadel, kus lumi kauem püsis, tallati seda hobustega, et lume sulamist kiirendada. Neil kohtadel oli oras siiski pisut nõrgem ja nõudis paremat hooldamist. Külvasime neile kohtadele täiendava annuse ammooniumsalpeetrit, mis ühtlustas orase kasvu ja andis juba suvel lootusi rikkalikule saagile...“

...On kuum augustikuu keskpäev. Sovhoosis on lõunavaheaeg ja töö alguseni veel tublisti pool tundi aega. Sovhoosi õuel viljaniitja juures askeldab lülivanem Tõnu Onna.

Ta kavatseb oma lüliga jätkata päraslõunal kaera koristamist ja hoolitseb nüüd, et kõik oleks masina juures korras, et ei oleks põhjusi, mis tekitaksid tööseisakuid. Siis läheb ta talli juurde ja veendub veel kord, et hobused on hästi söödétud ja hooldatud. See ei ole hirm ülemuse ees, vaid peremehelik hool eeloleva töö takistusteta toimumise eest. Ka põhjustab seda tahe säilitada saavutatud seisukohta. Kuigi Tõnu Onna on sovhoosi parim lüliivanem, tahab teise lüli vanem Voldemar Kardhein iga hinna eest töötada niisama hästi ja veelgi paremini kui Tõnu Onna. Nad on omavahel sotsialistlikus võistluses. Seni ei ole Kardhein küll veel Onnat ületanud, kuid peab olema valvel...

Sealt tulebki juba V. Kardhein oma hobustepaariga ja hakkab neid viljaniitja ette rakendama. Peatselt on ka sm. Onnal hobused ette rakendatud ja ühiselt siirdutakse kaerapõllule. Vilunud liigutustega seab sm. Onna masina tööasendisse ja juba ongi ta oma „tuuleveskiga“ kaera „jahvatamas“. Selleks ajaks kui Voldemar Kardhein alustab esimese kaare niitmist, on Tõnu Onna alustamas juba kolmandat kaart... Ja nii see on tavaliselt ikka. Ringi ringi järel muutub endine lainetav viljapõld viljavihkudega kaetuks...

„See on sordikaer — Kehra varajane,“ tähendab lüliivanem, hobustele käänakul hetkeks peatust lubades.

„Milliste lootustega me teda kevadel külvasime ja hiljem hooldasime. Külvasime maikuu esimestel päevadel ristkülvil. Enne orase tärkamist äestasime põllu üle, et hävitada tärgranud umbrohtude idud. Andsime orasele ka lämmastikväetist kasvu ergutamiseks ja hiljem torkisime välja kasvamajäänud suuremad umbrohud.“

Kaer on kasvanud tõesti pikk ja tihe ja on täitnud temale pandud lootused. Kõigil on sellega tublisti tööd — nii koristajal kui ka niitjal...

Kaer on juba maha niidetud, kuid tööpäev pole veel lõppenud. Lüliivanem Onna laseb hobused lähema viljavihu juurde sööma ja aitab vilja hakkidesse seada. Nobe dasti kerkivad nõörsirged hakkide read suunaga mööda kallakut alla metsa poole. Lüliivanem Kardhein on jõudnud peaaegu samaaegselt valmis oma põlluosa niitmisega,

— kui aga Onna lülil on päeva jooksul kaera niidetud ja hakki pandud 3,3 ha suuruselt põllult, siis Kardheini lüli tagajärjeks märgitakse 3 ha suurune koristatud põld.

Kui töö on lõppenud, kohtuvad lülvivanemad põlluveerel. „Kuule, Tõnu, millest see tuleb, et sinu käes kõik nagu iseenesest edeneb? Ma püüan kas või nahast välja, aga sind kätte ei saa?” esitab lülvivanem Kardhein oma võistlejale küsimuse.

„Ei iseendast tule midagi, peab ainult tööd tegema,” sõnab Tõnu Onna ja laseb hobustel minna kodu poole.

H. MÄND

Võitluses viie aasta plaani täitmise eest nelja aastaga

Seisame kõrgel mäekingul. Umberringi võib näha paljude kilomeetrite kaugusele. Vaatlejate pilgu ees laiuvad lõikuspäevade kuldkollased viljaväljad, rohetavad kultuurheinamaad. Oleme Tartumaa Sootaga sovhoosis. Kui küsida vanadelt elanikelt, millest on tingitud Sootaga nimeetus siinsele keskusele, siis ei tea keegi anda põhjendatud vastust. Soid on siin vähe. Kõrged maaseljakud vahelduvad lohku dega. See on tüübiline Lõuna-Eesti vooremaastik. Sootaga sovhoos on üks suuremaid Eesti NSV-s, kogupindalaga 619 ha, sellest 336,9 ha põldu, 46 ha heinamaad ja 50 ha karjamaad. Sovhoos on praegu põhiliselt sorditeravilja kasvatusele rajatud majapidamine.

NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega 3. maist 1948 autasustati sovhoosi töotajaid direktor Viktor Vainbergi ja põllutööbrigaadi brigadiiri Aleksander Lindemanni kõrgete saakide kogumise eest Tööpunalipu ordeniga ning põllutööbrigaadi töölist Juuli Limbergi medalliga „Eeskujuliku töö eest“. Need kõrged autasud kõnelevad ise sovhoosi töösaavutustest.

Võitluses sõjajärgse viie aasta plaani täitmise eest nelja aastaga kogus sovhoos direktor V. Vainbergi juhtimisel 1947. a. 80,4 ha suuruselt põllupinnalt 20,5 tsentnerit nisu ja rukist hektaarilt. Põllutööbrigaadi brigadiir Aleksander Lindemanni brigaadi töö tulemusena saadi 17,8 ha suuruselt põllupinnalt saagina 20,14 tsentnerit rukist ha kohta.

Need saavutused on nõukogude inimeste visa ja järjekindla töö tulemus. Sootaga sovhoos on lühikese aja jooksul, kasutades kõiki nõukogude agrotehnika võtteid, suutnud tõusta üheks eesrindlikemaks põllumajapidamiseks vabariigis.

Sovhoosis on praegu kasutamisel 10-väljaline külvikord,

Sootaga sovhoosi direktor U. Väinberg

kusjuures laudaväetist antakse haljaskesale (vikihein) ja kartulile 20—30 tonni ha kohta. Mineraalväetist kasutatakse järgmiselt: fosforiidijahu 3—5 tsentnerit, kainiiti 3 tsentnerit ja ammooniumsalpeetrit 1 tsentner hektaari kohta. Külvikorras on kujunenud nii, et 40% külvipinnast on mitmeaastaste heintaimede külve neljas põllus, neist kaks põldu talivilja järel ja kaks põldu suviteravilja järel, kusjuures suviteravili järgneb kartulile, mis saab laudaväetist 30 tsentnerit hektaarile. Mitmeaastaste heintaimede külv teostatakse suviteravilja alla. Põhiliselt on sovhoosis teraviljade all 40%, kartuli all 10% ja vikikesa all 10% külvipinnast.

Kõrgete saakide saamisel osutub tähtsaimaks põhjalik maaharimine. Sügisene sügavküünd ühes eelneva kõrrekoorimisega on sovhoosis agrotehniliseks põhinõudeks. 1947. aastal kasutati suvinisu juures ristkülvil (külvimääraga 200 kg ha kohta), kusjuures külv teostati aprilli viimastel

ja mai esimestel päevadel. Taliviljakülvid teostati eranditult augustikuu viimasel dekaadil. Need agrotehnilised võtted teraviljade kasvatamisel on kujunenud tavaks kõigis meie eesrindlikes (Ulenurme, Sõmerpalu jt.) sovhoosides. Selle tulemusena on saavutatud ka teraviljasaagi pidev tõus. Nii kujunes 1947. a. teravilja kogutoodang Sootaga sovhoosis 127,7-ha pindalalt 2668 tsentnerit plaanilise 1435 tsentneri vastu, millega keskmine teraviljasaak kujunes 20,8 tsentnerit plaanilise 13,1 tsentneri vastu. Märkimisväärne on asjaolu, et teravili on toodetud alla plaanilist omahinda.

Märkida tuleb veel seda, et sovhoos kasvatab ainult sordiseemnevilja, sealhulgas rukis — „Sangaste“, talinisu — „Jõgeva Luunja“, kaer — „Jõgeva Koidu“ jne. Sotsialistliku riigi agrotehnika ei lepi aga saavutatuga. Vesteldes sovhoosi direktori sm. Vainbergiga ütleb ta:

„Nõukogude agrotehnika rajaneb teadusele. Teadusel ei ole aga piire, see areneb pidevalt. Kogutud saagid ei otusta seetõttu kaugeltki meie põllumajanduse arengu edasisi perspektiive. Tänaused saagid on homme ületatavad.“

Küsimusele, kui võrd on juba kogutud saake võimalik ületada, vastab sm. Vainberg:

„Mulle meenub töö Ukrainas, kus ma enne sõda töötasin sovhooside direktorina. Toon näiteid suhkrupeedi kasvatamise alalt. Algul oli saak hektaari kohta 112 tsentnerit, kuid 1937. aastal tõusis saak juba 480 tsentnerile ha kohta. See näitab kujukalt, millise kiirusega areneb meie maal põllumajanduse arendamine ja saakide tõstmine.“

Mis puutub aga teraviljakultuuride arendamisse, siis, vaatamata Eesti NSV pinnastikutingimustele, ei ole võimatu koguda saake 30—40 tsentnerit ha kohta,“ ütleb ta.

„Kõige tähtsam on kõrgete saakide saamisel see, et vili saaks oma kasvuks kõike seda, mis on vajalik, vaatamata pinnase põhitingimusele,“ tähendab sm. Vainberg. „Ja seda taotlevadki meie sovhoosid.“

Erilist tähelepanu on Sootaga sovhoosis üheaegselt teraviljakultuuridega pühendatud karjakasvatuse arendamisele. Mida meie sovhoosid on sellel alal juba saavutanud, seda iseloomustavad kujukalt järgmised võrdlusandmed.

Sootaga sovhoosi noorkari

Nende ridade kirjutaja käsutuses olid endise Sootaga linnamõisa karjalauda kontrollraamatu andmed 1935. ja 1936. a. kohta. Võrdluspilt on väga iseloomustav. Toome selle kohta ainult üksikuid näitajaid.

1936. a. juulikuus, kodanliku korra ajal, arvestati Sootaga mõisas iga lehma kohta keskmiselt 8 kg piima, kusjuures kogu karja aastatoodang (1936. a.) oli 24 057 kg. Käesoleva, s. o. 1948. aasta juulis oli keskmine lüps iga lehma kohta 11,6 kg päevas. Kogu karja keskmine aastatoodang aga tõuseb üle 46 600 kg, s. o. ligi kahekordseks, võrreldes 1936. aastaga (rasvaprotsent on arvestatud seejuures võrd-sena 3,5). Kui 1936. a. Sootaga linnamõisas loomade arv oli 157 pead, siis nüüd on see arv 280. Need arvud iseloomustavad kujukalt endist ja praegust majapidamist.

Karjamajandus on sovhoosis kiiresti arenenud. Seda edu on põhjustanud õige ja otstarbekas söödabaasi laiendamine. Näitena võib siin tuua silosööda valmistamist. Sovhoosis

võeti laialdasemalt kasutamisele silo valmistamine kartulipealseist, mida meie oludes on vähe praktiseeritud. Möödunud, s. o. 1947. a. valmistati kartulipealsete silo umbes 130 tonni, käesoleval aastal valmistatakse seda märksa rohkem. See on suureks panuseks talvise karjasöödabaasi kindlustamisel. Õigesti ütleb sovhoosi direktor:

„Minu arvamise järgi on piimatoodangu tõstmisel peamine — mahlakad söödad. Möödunud aastal hakkasime valmistama kartulisilo ja see tuli välja väga hea. Tulemuseks oli see, et ligi kaks kuud sai karjalaudas läbi ilma jõusöödata, kuna piimatoodang selle all ei kannatanud. Iga lüpsilehma kohta anti päevas kuni 25 kg kartulisilo.

Silo valmistamine toimus enne külmade tulekut, kui kartulipealsed olid veel haljad ja külmast võtmata. Kartulipealsete silo valmistamiseks on meil võimalusi igas majapidamises. Sovhooside kogemused on siin parimaks eeskujuks.”

Lõpuks mõni sõna veel sovhoosi loomakasvatuse tööst. 1. jaanuariks 1948 oli sovhoosis kariloomade arv 206 pead (plaan 185), neist lehma 92 (plaan 80). Poole aasta jooksul oli loomade arv sovhoosis kasvanud juba 280-le. Vasikaid kasvatati 100 lehma ja tiine mullika kohta üles arvult 97 pead. Varsad kasvatati üles 100%-liselt. Aastalehma keskmiseks toodanguks 1947. a. oli 2540 kg piima plaanilise 1700 kg vastu. Piima anti riigile 1036 tsentnerit (plaan 420 tsentnerit), liha 25,3 tsentnerit (plaan 20 tsentnerit), mune 2589 tk. (plaan 1700 tk.) jne. Võrdlusena sovhooside töö kohta võib märkida muu hulgas näiteks seda, et 1948. aastal annab Sootaga sovhoos riigile üksinda rohkem piima kui kogu Sootaga vald!

Sovhoosis kasvatatakse eranditult eesti punast tõukarja. Häid tulemusi on saavutatud noorloomade kasvatamisel eriti sigade juures. Nii on 2—4-kuiste põrsaste ööpäevane juurdekasv keskmiselt 492 grammi (plaan 207 g), üle 4-kuiste noorsigade juurdekasv 728 grammi, vasikatel alla aasta — 345 grammi jne. See kõik näitab sovhoosi majapidamise kompleksset ja organiseeritud juhtimist.

Sovhoosi direktor, Tööpunalipu ordeniga autasustatud sm. V. Vainberg, vana bolševik, on pärit Tartu linna töolis-

Sootaga sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiir A. Lindemann

perekonnast. Võtnud osa kodusõjast Punakaardi Esimeses Eesti Ratsapolgus, lõpetas ta pärast sõja lõppu Kiievi Majandusinstituudi juures direktori-kursused. Seejärel, alates 1929. a. kuni Suure Isamaasõja alguseni, töötas ta Ukraina sovhooside direktorina. Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast võttis osa 8. Põhja-Kaukaasia armees, kus lahingutes Rostovi all sai raskesti haavata. Pärast paranemist haiglas tuli Eesti Rahvuskorpusesse, kust kutsuti Kamõšlovi parteikomitee käsutusse. Kui 1944. a. Ukraina NSV vabastati saksa okupantide ikkest, asus sm. Vainberg tööle Ukrainas Vinnitsa oblastis Nemerzi põllumajandusliku katsejaama direktorina. Sellelt kohalt tuli sm. Vainberg tööle oma sünnimaale. Sootaga sovhoosi direktorina töötab ta alates 27. maist 1945.

Sovhoosis võib kõikjal märgata kõrget töödistsipliini ja töö organiseeritud juhtimist. Alates 1947. a. on töö korral-

datud brigaadide-lülide süsteemis, mis tagab tööde õigeaegset ja heakvaliteedilist teostamist. Praegu on kõik pinnad ja tootmisvahendid kinnistatud brigaadide ja lülide vahel, mis omakorda tõstab töötajate vastutavust teostatavate tööde eest. Sotsialistlik võistlus sovhooside brigaadide ja lülide vahel aitab tööviljakust märksa tõsta. Kõik põllutööd on viidud tükitöö alusele. Töönormide täitmist ja ületamist näitab iga töötaja kohta koostatud töögraafik. Töötajad täidavad päevanorme kuni 160-protsendiliselt.

Mis puutub näiteks käesoleva aasta lõikustööde teostamisele, siis oli Sootaga sovhoos siin esimeste hulgas. Talivili koristati õigeaegselt ning rehepeksu alustati kohe pärast lõikust, 10. augustil. Umbruskonna üksikmajapidamised alles alustasid siis lõikusega. Saagi suhtes võib sovhoos tänavu üldiselt rahule jääda, vaatamata sellele, et tänavune kuiv ja külm kevad pidurdas eriti suvinisu arenemist. Rukis andis peaaegu mulluse saagi. Rikkalik peaks tänavu olema sovhoosi kartulisaak, mida arvestati juba kasvu ajal vähemalt 200 kv ha kohta. Head saaki põhjustab otstarbekohane väetamine. Kartulile anti tänavu laudasõnnikut koos fosforiidiga, kusjuures seda tehti järgmiselt: laudasõnnik ja turbamuld segati patareides vahekorras: 30 tonni sõnnikut ja 50 tonni turbamulda ning 500 kg fosforiiti. Fosforiit hakkas seega varakult sulama ning osutus igati otstarbekohaseks väetiseks. Selline praktika on teostatud reas meie riiklikes suurmajapidamistes.

Vestluses sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiri, Tööpunalipu ordeniga autasustatud sm. Aleksander Lindemanniga, ütleb ta:

„Olen oma elust viiskümmend kaheksa aastat töötanud põldudel, kuid selliseid viljasaake nagu nüüd, ei ole ma varem näinud. Alles nüüd mõistan, millised ammutamatud võimalused peituvad nõukogulikus põllumajanduses.“

Sm. Lindemann on juba elatanud töömees. Tal on turjal üle 70 aasta. Sündinud Laiuse vallas Tartumaal põllutöölise pojana tuli tal juba 14-aastaselt asuda tööpoisina Saduküla mõisas tööle. Hiljem töötas ta 25 aastat põllutöölisena Alatskivi mõisas. Noid päevi mäletab vana tööline kui raskeid ja kibedaid aegu, kus paruni, mõisavalitseja ja kupja kepp

Sootaga sovhoosi põllutööbrigaadi tööline Juuli Limberg

sundis inimesi hommiku varavalgest kuni hilise ehani higistama mõisapõllul. Töörõõmust ei saanud tollal juttugi olla.

„Ajad on suuresti muutunud,” ütleb ta nüüd. „Töötaja on praegu ise see, kel on öelda otsustav sõna. Töö on muutunud auasjaks, see on nüüd igale töötajale südamelähedane.”

Sm. Lindemann, endine mõisa põllutööline, töötab nõukogude korra ajal põllutööbrigaadi brigadiirina. Ta on tuntud kõigi oma kaastöötajate keskel kui väsimatu ja järjekindel töömees. Ta katsetab julgelt uute töömeetoditega, propageerib varajast külvi parimatel tähtaegadel, viies neid oma brigaadis tegelikult ellu. Tema brigaadis olid tänavu 1. maiks kõik külvid juba teostatud.

„Kes hilinesid, need kahetsesid. Varajane külvi osutub alati paremaks,” tähendab ta. Sm. Lindemanni brigaad võttis esmakordselt kasutusele nii tali- kui ka suviviljaoraste

äestamise, pühendades seega teadlikult suurt hoolt umbro-
hutõrjele.

„Puhas põld annab tubli vilja.” See sm. Lindemanni juht-
mõte läbib kogu brigaadi tööd. Sm. Lindemannile on saa-
nud südamelähedaseks hoolitseda külvide eest: anda põllule
õigeaegselt lisaväetist, valvata vilja valmimist, valida parim
aeg koristamiseks, et vältida võimalikke kadusid jne. See
vaev ja hool ei ole jäänud asjatuks. Selle parimaks tõen-
diks on sm. Lindemanni autasustamine kui kõrgete saakide
meistrit.

Sovhoosis on palju eesrindlikke töötajaid. Kõneldes põl-
lutööbrigaadi põllutöölisest sm. Juuli Limbergist, medali
„Eeskujuliku töö eest” kandjast, ütleb sm. Lindemann:

„Sellised töötajad on meie kullavara. Sm. Limberg on nii-
sugune tüdruk, kes saab hakkama iga tööga, olgu see milline
tahes. Kunagi ei jää ta hätta. Põllutööde hooajal töötas
ta kahe hobusega, tulles oma ülesannetega toime niisama
hästi nagu mees,” ütleb brigadiir.

Sootaga sovhoosis on sm. Limberg töötanud 1945. a. ala-
tes. Möödunud aastal kogus brigaad, kus töötas sm. Lim-
berg, 17,8-ha pindalalt 20,14 tsentnerit rukist ha kohta.

Elurõõmus ja tööjulge, nii täidab sm. Limberg kõik temale
antud tööülesanded eeskujulikult ja suure ületamisega.
Käesoleval aastal on ta täitnud oma töönorme kuni 167-
protsendiliselt.

Meie partei ja Nõukogude valitsus on asetanud sovhoos-
side ette suured ülesanded sõjajärgse nõukogude põlluma-
janduse arendamisel ja edasiviimisel. Rakendades eesrindliku
nõukoguliku agrotehnika saavutusi ning masinaid ja ka-
sutades spetsialistide ning vanemate eesrindlike tööliste töö-
kogemusi ja nõuandeid, on sovhoosid kujunenud meie va-
bariigis suunaandvaiks ning eeskujumajandeiks. Meie sov-
hooside töökogemusist ning saavutusist on õppida kõigil
meie põllumajanduse alal töötajail, eeskätt aga vabariigi
noorel kolhoosikaadril.

V. KALJUMÆ

Traktorist Andres Elismäe

Täita sõjajärgne stalinlik viisaastak nelja aastaga, see on suur ja õilis eesmärk, mille on seadnud endale ülesandeks kogu Nõukogudemaa töötav rahvas ja mille täitmise eest käib lakkamata ja pingerikas võitlus nii tehases, kaevanduses kui ka põllul.

Lõppemas on viisaastaku kolmas aasta. Kolhooside, sovhooside ja töötavate talupoegade põldudel olid sügisel töorohked päevad. Põldudel valmis paljutootav rikkalik saak. See oli vaja koristada kiiresti, et sellest vaevast ja hoolest, mida on nähtud säärase viljasaagi kasvatamisel, ei läheks kaotsi ega rikneks ainustki tera. Ent tänavu ei olnud koristustöödega kerge. Sügis oma muutlike ja viljakoristamiseks ebasoodsate ilmadega nõudis kõigilt põldudel töötajailt tavalisest erakordsemat pingutamist, tööde oskuslikumat korraldamist ja organiseerimise meisterlikkust. Ent seltsimees Stalinile on antud sõna kõrgete saakide saamiseks. Antud kohustus on püha ja see tuleb täita. See teadmine on kindlalt juurdunud iga kolhoosniku, sovhoosi töötaja ja töötava talupoja hinges. See teadmine innustab, tiivustab, annab jõudu ja selle teadmise tähe all tehakse kõik, et koguda saak põldudelt kadudeta ja täita ennetähtaegselt oma riiklikud müügi kohustused.

Seda kindlat teadmist ja otsustavust võis lugeda ka iga V a o sovhoosi tööliste näolt, kes tegid veel viimaseid pingutusi viljakoristustööde lõpetamiseks. See oli ühel augustikuu viimastel päevadel. Talivili oli juba koristatud ja pektud. Enamik tõuvilja oli koos ja tehti ettevalmistust viimase kasvava vilja — suvinisu — kokkupanekuks. Samaaegselt undas masin ja pektud vili toimetati otsekohe kuivatisse.

Eriti suurt meisterlikkust nõudis põllult toodud niiske vilja masindamine. Paljud kahtlesid selles, kas säärase niiske

vilja peksmine üldse õnnestub ja kas ei jää palju teri peadesse. Kardeti, et vili mässib end peksumasina trumli ümber, viljapead pekstakse puruks jne. Kahtlejate hulgas oli isegi vanu elukogenud töölisi, kes olid näinud mitmesuguseid aegu, ent mitte seda, et võib masindada niisket vilja.

Ent kes selles hetkegi ei kahelnud, oli sovhoosi elukogenud traktorist Andres Elismäe. Ta oli sellele mõelnud juba varakult. Juba siis, kui alustati esimeste viljakaarte niitmise ja sügisesed ilmad muutusid üha sajusemaks, valmis temas otsus, et ei tule ootama jääda, kuni vili kuivab, vaid et viljasaagi päästmiseks tuleb alustada kohe viljapeksuga. Nii tehtigi. Ent ühtlasi teadis ta: peamiselt masinisti võimetest ja oskusest oleneb niiske vilja peksmise latusus ja korralikkus. Selleks oli vaja peksumasin korraldada sääraselt ümber, et ta võimaldaks niiske vilja masindamist. Samuti tuli pidevalt reguleerida jõumasina käiku ja valvata, et vilja allalaskmine toimuks eriti oskuslikult ning korralikult. Selline hästi järelekaalutud ja piinlik hool tagas viljamasindamise täieliku õnnestumise. Ei juhtunud ainustki viperust ega takistust ning põhku ei varisenud ühtki viljatera. Kõik rõõmustasid, kõige suuremat rõõmu tundis aga sm. Elismäe ise. Ulesanne oli eeskujulikult täidetud. See oli suur ja õilis töörõõm. Kõik olid ju muretsenud saagi pärast. Seda enam, kui ilmad põrmugi ei paranenud, vaid vihmasajud aina püsisid. Kardeti seltsimees Stalinile antud lubaduse nurjumist. Saak oli neil püsiva ja hoolsa töö tagajärjel hea, kuid koristamine tekitas raskusi. Nüüd oli aga see mure südamele langenud ja nad teadsid, et nad täidavad suurele juhile antud sõna.

Töötades põllul või askeldades praegu siin traktori ja viljapeksumasina juures, mõtleb sm. Elismäe alati sellele, mis on põhjustanud niisuguse muutuse nii tema enda kui ka teiste juures, et nüüd riputakse kogu südamega töö küljes, tuntakse iga ebaõnnestumise üle suurt muret ja iga edusammu puhul töös ning tegevuses suurt ning siirast rõõmu. Tõelist, puhast ja ausat tööõõmu.

Ligikaudu kolmkümmend aastat on ta siin Vaol töötanud, kuid kas varem võis seda märgata temas endas kui ka teis-

*Uao sovhoosi traktorist
A. Elismäe*

tes. Ei. Alles nõukogude võimuga tuli see kõik. Miks see nii on, ka seda teab sm. Elismäe hästi. Varem kunagi ei hoolinud keegi töolistest. Uksnes nõukogude kord päästis töölise teda alandavast orjusest ja tegi tema üheväärses kõigi teistega, luues inimväärsed elamisvõimalused. Nii mõisnike kui ka teiste saamameeste aegu mõõdeti teda ja teisi temasuguseid vaid selle järgi, kui palju suudetakse neilt peremeeste kasuks välja pigistada. Ent nüüd on kõik teisiti. See on loonud uue töösse suhtumise. Töö ei ole nüüd enam alandav, vaid on auasi. Nüüd kuulatakse tähelepanelikult tema ettepanekuid ja näpunäiteid töö parema ja edukama korraldamise kohta ning kõik kasulikud nõuanded leiavad kohest rakendamist sovhoosi põldudel.

Sm. Elismäe poeg õpib õpetajate seminaris. Avarad on nüüd noorte teed. Ent tema enda nooruspäevil oli kõik

teisiti. Valitses ängistav tsaarirežiim. Ainult jõukate ning rikaste vanemate lastele oli tee lahti. Ent Elismäe vanemad ei olnud rikkad ja seetõttu ei võinud Andres mõeldagi kooli peale, vaid pidi maast-madalast abistama vana- maid ja hiljem noormehena otsima tööd võõraste juures. Nii sattus ta toleaeegsesse Vao mõisa, kuhu jäi pikemalt peatuma. Ei olnud ju tollal kusagil paremaid väljavaateid. Ent hiljem, püüdes pääseda raskest füüsilisest tööst mõisa põllul, läks Elismäe autojuhtide kursusele, et õppida sel- gekts autojuhtimine ja ühtlasi ka traktoril töötamine. Juba ammu oli ta tundnud huvi masinate vastu, kuid võimaluste puudumisel oli see jäänud ainult unistuseks. Nüüd oskas ta küll autojuhtimist ja traktoril töötamist, kuid tema iga- päevasesse tööinimese ellu ei toonud see kuigi palju kergend- dust. Muutunud oli vaid nii palju, et ta lihttöömehesest oli saanud traktoristiks mõisa põllul.

Sm. Elismäe kui meistrimehe võimed ja oskused trakto- riga töötamise alal on võinud areneda ja leidnud kasuta- mist üksnes nõukogude võimu päevil.

*

Vao sovhoosis saadi 1946. aastal ettenähtud 10 tsentneri asemel keskmiselt 13 tsentnerit teravilja hektaarilt. Siin- juures oli talivilja keskmine saak 20 tsentnerit hektaarilt. 1947. aastal saadi üle 121 hektaariliselt pinnalt teravilja keskmiselt 15,7 tsentnerit hektaarilt, kusjuures talivilja keskmine saak hektaarilt oli 24,4 tsentnerit ja tõusis kohati 25 tsentnerini. Tänavu on saagid hektaarilt veelgi suure- mad. Need on kuivad arvud, kuid nende arvude taga pei- tuvad elavad inimesed, kes oma ausa töösse suhtumisega ja väsimatu tööga on saavutanud iga aasta järjest kõrgemaid saake. Suuri teeneid selles on traktorist sm. Elismäel. Oma ennastalgava tööga on ta palju andnud selleks, et sovhoosi külvipindala on iga aasta laienenud ja mulla viljakus tõus- nud.

Tarvitseb vaid meenutada, et saksa okupantide rööv- majanduse poliitika laostas kogu meie vabariigi põllumajan- duse, jättes raske päranduse meie nõukogude inimestele.

Pärast saksa anastajate väljakihutamist meie kodumaalt, olid Vao sovhoosi põllud umbrohtunud, kurnatud ja nende viljakus seetõttu äärmiselt langenud. Sovhoosi töötajate ees seisis suur ülesanne — kiiresti taastada meie vabariigi põllumajandus.

Vastutusrikas osa sovhoosi põldude viljakuse tõstmisel langes traktorist Elismäele. Vähe oli sovhoosis järele jäänud veojõudu ning maaharimise peamine raskus langes sovhoosi traktorile. Päevad läbi, võttes sageli lisa ööst, töötas Elismäe traktoriga põllul. Põllud oli vaja üles künda ühes künnikihi süvendamisega. See oli tohutu töö, kuid Elismäe tuli sellega toime, näidates siin oma erakordseid võimeid, mis vaba nõukogude korra juures võisid esmakordselt täie hooga puhkeda.

Edasises töös võitluses kõrgete saakide eest veendus sm. Elismäe üha enam, et ei aita üksi oskusest tunda traktorit ja juhtida seda, vaid selle kõrval peab traktorist tundma ka põhilisi agrotehnika reegleid, omama teadmisi mulla viljakuse tõstmise saladustest. Varem ei läinud neid oskusi vaja, piisas, kui ta oskas käivitada traktorit ja töötada sellega. Ent nüüd oli see muutunud hädavajalikuks. Ta tutvus mitmesuguse agronoomilise kirjandusega, sõbrutes tihti agronoomiga, küll töö ajal, küll tööst vabal silmapilgul. Sageli oli ta silmitsenud umbrohtunud põldusid ning oli arvanud, et umbrohu rohkuses viljas on peamiselt süüdi halb seeme. Ent nüüd selgus talle, et halva seemne kõrval peamiseks umbrohu põhjustajaks on mitte õigeaegne ja mitteoskuslikult teostatud maaharimine. Väga suur tähtsus on kesa õigel harimisel ja sügisesel kõrrekoorimisel ning sügavkünnil. Need põhitööd on saanud sm. Elismäel kindlaks juhindajaks võitluses mulla viljakuse eest. Igal sügisel asub ta varakult juba esimesel võimalusel sügiskünnile, ja on kindlaks reeglits kujunenud, et kogu sügiskünni alla kuuluv maa saab ilmtingimata sügisel üles küntud.

Maaharimisel on sm. Elismäele suureks kasuks see, et ta tunneb kogu sovhoosi põllupinnast üksikasjaliselt, kõiki tema iseärasusi, mis on hädatarvilik maaharimise ettevalmistamisel ja läbiviimisel.

Väga suure tähtsuse omavad veojõu ja maaharimise riistade korrasolek. Seetõttu peab sm. Elismäe piinlikku hoolt oma traktori ja tema hoolde usaldatud haakeriistade eest. Igal talvel, põllutöödest vabal ajal, võtab ta traktori üksik-osadeni lahti ja kõrvaldab kõik vead ning puudused. Töötamise ajal jälgib ta pidevalt traktori käiku, kuulatab häält; kui miski reedab, et traktoriga ei ole kõik korras, asub ta otsekohe viga üles otsima ja selle kõrvaldamisele. Alati on tal hädavajalikud remondivahendid tööil kaasas, et otsekohe töö juures kõrvaldada vähema ulatusega vead. Pidades hoolega silmas ja täites kõiki traktori hooldamise reegleid, on tema töös esinenud vähe seisakuid avariide tõttu. Üheaegselt traktori korrasolekuga kannab ta samasugust hoolt haakeriistade töökorras oleku eest. Hästi töökorras hoitud haakeriistad omavad väga suure tähtsuse maaharimisel ja seega on arusaadav, miks sm. Elismäe paneb nende hooldamisele niisama suurt rõhku kui traktorile. Sageli peetakse haakeinventari (ader, randaal jne.) lihtsaks tööriistaks, mis ei vaja erilist tähelepanu remondi, õigeaegse määrimise, õige korrastuse jne. suhtes. Töötamisel aga avaldub põlluharimisriista halb remont ja tema ebaõige korrastus viivitamata maaharimise kvaliteedi halvenemises ja veotakistuse suurenemises ning tööjõudlus langeb. Töökohale välja sõites kontrollib sm. Elismäe üksikasjaliselt, et kõik tarvilik oleks kaasas, mis läheb momendil vaja tööde teostamiseks. Oled sõitnud põllule, olgu kõik vajalik käepärast. Pole midagi halvemat ja aegaviitvamat, kui alustanud põllutööd, tuleb äkki saata või ise minna kas tööriistade, mõne sageli tühise masinaosa või remondimaterjali, või silmapilgul tarviliku haakeinventari järele. Sellest põhimõttest peab traktorist Elismäe kõrvalekaldumatult kinni.

Ei olnud juhus, et möödunud, 1947. aastal saadi 16 hektari suuruselt põllupinnalt 25 tsentnerit rukist igalt hektaarilt. See oli enneolematu kõrge saak Vao sovhoosi põldudelt.

Selle heaks oli traktorist Elismäe andnud omapoolt tõsise töömehe panuse, ja NSV Liidu Ulemnõukogu Presiidiumi seadlusega autasustati teda kõrgete rukki- ja nisusaakide

kogumise eest medaliga „Töövapruse eest”. See tunnustus oli tõsiseks elamuseks vanale töömehele. Ligi 30 aastat oli ta neil põldudel töötanud, kuid keegi polnud varem tema tööd hinnanud. Ainult nõukogude võim tegi seda. Selle võimu kindlustamiseks ei taha ta säästa oma jõudu, vaid annab oma parima.

I. RAUN

Eesrindlikku nõukogude agrotehnikat rakendades

Kui käesoleva aasta kevadel NSV Liidu Ulemnõukogu Presiidiumi seadlusega autasustati Eesti NSV sovhooside eesrindlikke töötajaid — kõrgete saakide kogujaid — oli nende hulgas ka K o b i l o sovhoosi lülivanema Ilse I g n a t j e v a nimi, keda autasustati Tööpunalipu ordeniga. See austav tunnustus noorele lülivanemale võeti sovhoosi töötajate poolt vastu suure rõõmu ja vaimustusega.

Sm. Ilse Ignatjevat tuntakse sovhoosi töötajate peres kui tagasihoidlikku ja kohusetruud, taibukat ja oskuslikku nõukogude töötajat, kes on võitnud endale kaastöötajate lugupidamise ning austuse. Kui sm. Ignatjeva asus 1945. a. sovhoosi tööle, oli ta kõigest 16-aastane. Temal kui talusulase tütreil oli selja taga juba raske elukool. Lapsepõlv ja noorusaastad möödusid tal nagu tuhandeile teistel töölislastel kodanliku korra ajal — karjasena kulakute juures ja mõisas tööl. Õppida oli tal raske, kuna tasu töö eest oli naeruväärselt väike.

Asunud tööle sovhoosi, muutus olukord. Noore töötaja võimeid hinnati, talle usaldati päevast-päeva vastutusrikkamaid ülesandeid, mida ta täitis nõukogude inimesele omase tubliduse ning sihikindlusega. Ning juba pärast vähem kui kahe aasta möödumist määrati sm. Ignatjeva põllutööbrigadi lülivanemaks. Algas uus ja vastutusrohke töö koos teoreetilise õppimisega. Ilse Ignatjeva tuleb sellega hästi ja eeskujulikult toime.

Kobilo sovhoosi maad ei anna kergesti saaki, eriti pärast saksa okupatsiooni aastaid, kui maa oli täielikult kurnatud. Sovhoos alustas majapidamist rasketes tingimustes, kuna puudus veojõud, põllumajanduslikud masinad jne. Kulub palju töötajate väsimatut tahtet, et rajada eeskujulikku põllumajapidamist — saavutada maa endine viljakus ning üle-

*Kobilo sovhoosi lülivanem
Ilse Ignatjeva*

tada see. Meie partei ja valitsuse suur hoolitsus põllumajanduse arengu eest, töötajate ning sovhoosi juhtkonna kindel tahe võitsid kõik raskused.

Kobilo sovhoos (dir. G. Sahtel) on lühikese aja jooksul tõusnud eesrindlike riiklike suurpõllumajandite hulka. Kuidas see toimus?

Erilist rõhku pandi taliteraviljadele, mis 1946. a. hilise külvi ja puuduliku maa ettevalmistuse tõttu vabanesid lumekatte alt nõrgana. Puudus ka küllaldane lämmastikväetis oraste pealtväetamiseks ja eriti nõrgemate lappide järeleaitamiseks. Lülivanemal sm. Ignatjeval tuli koos oma kollektiiviga teha ennastsalgava hoole ja armastusega tööd, et parandada vigu, mis takistasid saamast kõrgeid saake. Selleks kasutati kõiki agrotehnilisi võtteid. Oraste äestamist ja mineraalväetiste andmist toimetati õigeaegselt ja korralikult, mille tulemuseks oli taliviljaoraste järk-järgu-

line paranemine. Samasuguse hoolega toimus umbrohtude hävitamine. Hea lõikuse saamiseks olid loodud kõik agrotehnilised tingimused. Talivili kasvas hea.

Algasid koristustööd. Seltsimees Ignatjeva ja tema lüli töötas lõikuspäevadel 16—18 tundi päevas, et koristada küpset vilja kiiresti ning võimalikult vähemate kadudega. Töönorme täitis lüli kuni 250-protsendiliselt. Kiiresti toimus ka masindamine. Rehepeksu 6-tonnise päevanormi juures peksti ühes vahetuses kuni 13 tonni kõrgeväärtuslikku sordivilja, mis ka peatselt üle anti Peasordisalve Tartu baasile.

Sm. Ignatjeva lüli kogus 10-hektaariliselt rukkipõllult 22,88 tsentnerit rukist ha kohta, mille eest lülivanemat ka autasustati.

Sm. Ignatjeva lüli teeneks sovhoosi möödunud, 1947. aastal oli mitte ainult kõrge rukkisaak 10 ha suuruselt põllult, vaid ka teistelt teraviljakultuuridelt, ilma pealiskäetise kasutamisetä. Näiteks kogus lüli 6-hektaariliselt kaerapõllult 2640 kg, 4-hektaariliselt odrapõllult 3500 kg igalt hektaarilt jne. See näitab, et lüli töö ei olnud ühekiilgne ega piirdunud ainult 10-hektaarilise rukkipõllu hooldamisega. Lülil jätkus hoolt kõigile temale usaldatud põllulapidetele, mis andsid sügisel kümneid tonne väärtuslikku sordivilja.

Lõpuks mõni sõna Kobilo sovhoosi üldisest tootmistegevusest. Külvikord sovhoosis on 7-väljaline, kusjuures põldheina all on umbes 35% külvipinnast kahes väljas. Põldhein järgneb taliviljale allakülvina. Sõnnik antakse külvikorras kahel korral, kesale ja rühvelviljale (6. a.) kuni 30 tonni ha kohta. Sügisel teostatakse kõigil põldudel täielik sügiskülv ühes eelneva kõrrekoorimisega. Mineraalväetistest antakse fosforiiti 3—5 tsentnerit ha kohta, kaalisoola 1 tsentner ja lämmastikväetist 1 tsentner.

Teraviljasaakide kogutoodang 1947. a. 74-hektaariliselt pindalalt kujunes 1559 tsentnerit plaanilise 907 tsentneri vastu. Seega moodustas keskmine hektaarisaak 21,0 tsentnerit plaanilise 13,3 tsentneri asemel. Kartulit saadi 105 tsentnerit ja söödajuurvilja 236 tsentnerit (plaan 225) ha kohta. Seega osutus Kobilo sovhoos 1947. a. üheks neist

sovhoosidest, kus ületati söödajuurvilja tootmise plaaniline ülesanne.

Karjakasvatuse osas saavutati 1947. a. piimatoodangut ühe aastalehma kohta 1800 kg (plaan 1600). Noorloomade üleskasvatamise plaan ületati kõigi liikide alal. Tõhusaid tulemusi saavutati ka noorloomade juurdekasvu osas. Nii oli üle 1 aasta vanuste mullikate ööpäevaseks juurdekasvuks 411 grammi ja vasikatel alla ühe aasta — 432 grammi. Need on märkimisväärsed saavutused karjakasvatuse alal. Riigile piima ja liha andmise plaanid ületati. Sovhoosi 1947. a. majandusaasta lõpetati 122 800 rubla suuruse kasumiga.

Eesrindliku nõukogude agrotehnika rakendamise, masinate kasutamise ja töötajate hoolsa ning oskusliku töö järjekindla süvenemisega jätkub sovhoosi majapidamise edasine tõus.

M. KALJU

Loom tasub hoolitsuse eest mitmekordselt

Õhtu. Kiiresti ruttab kari eemal paistva suure karjalauda poole. See on Udeva sovhoosi eesti punast tõugu kari. Lehmad on tõmmu-punased, suured ja tugeva kondiga. Oma hea toitumise ning hoolitsemise tõttu pakuvad nad meeldivat pilti. Peatselt siseneb kari puhtasse lubjaga valgendatud lauta. Ilma eksimata läheb iga loom temale kindlaks määratud paigale ja hakkab isukalt sööma temale etteantud jõutoitu. Kiiresti ja käratult talitavad puhtatesse kitlitesse rietatud karjatalitajad loomade hulgas. Muretseva ja hoolitseva pilguga jälgib kogu seda tööd sovhoosi karjabrigadiir Hilda Kruusalu. Ehkki ta teab, et tema brigaadis ei ole ühtki hooletut töötajat, kõik hoolitsevad kohusetruult loomade eest, siiski ei saa ta enne rahu, kui kõik on oma silmaga üle vaadatud. Olles veendunud, et kõik on korras ja loomade eest hoolitsemine ei jäta midagi soovida, jääb ta rahule. Jälgides talitust, tunneb ta äkki laudas tuuletõmbust. Tõsi. Karjalauda aknad on osalt lahti ja sealt puhub sisse sügisene külm ja röske tuul. See pole loomadele kindlasti hea, eriti neile, kes on väljast tuleva külma tuule otseses valduses. Otsekohe laseb ta aknad sulgeda. Midagi ei jää talle märkamata, isegi kõige väiksem tähelepanematus, hoolimatus või lohakus. Nagu see tänane tuuletõmbuski.

See ei saagi teisiti olla inimesega, kes kogu hinge ja südamega ripub oma töö küljes, teeb seda tõelise armastusega, nagu seda võib öelda Hilda Kruusalu kohta. Teisiti ei oskagi vana elukogenud karjabrigadiir oma töösse suhtuda. Aastaid on ta viibinud loomade keskel, nad on muutunud talle kalliks, lähedaseks, omaette maailmaks, kus ta meeldi viibib ja kus ta tunneb end nagu kodus. Ta omab põhjalikke kogemusi loomadega ümberkäimisel. Ta on õppinud

karja pikaajalise hooldamise tõttu tundma loomade kõiki iseärasusi ja vajadusi nende kasvatamisel, hoolitsemisel ja söötmisel.

Sööda lehma ja hoolitse tema eest hästi, siis ei jäta ka loom sinu vaeva tasumata, vaid tasub seda mitmekordselt, see on Kruusalu elutarkus, tema juhtlause, millest ta kindlasti kinni peab. Ent seejuures tuleb rangelt kinni pidada kõigist proovitud zootehnilistest reeglitest; selles ei tohi olla kõrvalekaldumisi ega eksimisi. Vastupidiselt toimides võib see end valusasti kätte tasuda. See on sm. Kruusalu teiseks reegliks, mida ta karjatalitamisel kunagi ei unusta. Ikka ja alati peab inimene meeles pidama, et loom on elav olevus ja vastavalt sellele nõuab ta hoolitsust.

Neist kuldsetest põhitõdedest on sm. Kruusalu alati juhindunud karjakasvatamisel. Ja tulemused on head. Uhkusega võib ta igaühele näidata Udeva sovhoosi karja; see on osa tema elutööst. Praegu on Udeva sovhoosi kari oma piimatoodangult esimesel kohal vabariigi teiste sovhooside karjade hulgas. Sovhoos on täitnud juba viie aasta plaani veiste arvuliselt kasvult kui ka piimatoodangu hulgalt. See kõik on toimunud lühikese aja jooksul.

1946. aasta, sõjajärgse viisaastaku esimese aasta alguseks oli Udeva sovhoosis vaid 81 sarvlooma. Ent viisaastaku kolmanda aasta, s. o. käesoleva aasta algul omas sovhoos juba 155 karilooma; praegu on see arv kasvanud juba 170 veiseni. Kõrvuti arvulise kasvuga on tõusnud ja tõuseb pidevalt piimatoodang. Kui 1945. aastal sovhoos sai igalt lüpsi-lehmalt 2676 kg piima, siis 1947. aastal sai sovhoos juba 3974 kg piima igalt lehmalt, s. o. 274 kg võrra rohkem, kui see oli ette nähtud saavutada viisaastaku lõpul. Ent käesoleval aastal ületatakse tunduvalt lõik senised piimatoodangud. Nii küünib sovhoosi käesoleva aasta esimese kuue kuu piimatoodang keskmiselt lehma kohta juba 2549 kg-ni. Seega võib loota üle 5000 kg väljalüpsi lehma kohta aastas. Uksikute parema piimaanniga lehmade piimatoodang võib tõusta isegi 8000—9000 kg-ni, sest lehma nr. 158 esimese poolaasta piimatoodang ulatub juba 5100 kg-ni ja lehm nr. 152 on andnud sama aja jooksul 5041 kg piima.

Need tulemused räägivad iseene eest. Nad räägivad

püsivast sihikindlast tööst. Räägivad kohusetundlikest inimestest, kelle kättesse on usaldatud see vastutusrikas töö. Üks kohusetruumaid ja tublimaid neist on kindlasti karjabrigadiir Kruusalu, kes on andnud Udeva sovhoosi karja arendamisel suure panuse. Kui küsida Kruusalult, millest on tingitud need silmapaistvad saavutused karja alal, siis ei ole tal jutustada mingist erilisest „imerohust“, vaid kõik need võtted oma enamikus on juba tuntud igale karjakasvatajale. Vahe seisab vaid nõukogude eesrindliku zootehnika järjekindlas, pidevas rakendamises karjakasvatamisel.

Brigadiir Kruusalu jaotab karja hooldamise kahte iseiseisvasse järku: suvine loomade eest hoolitsemine ja talvine. Need on kaks peamist perioodi, kus loomade hooldamisel esineb järsku lahkuminevaid erinevusi. On selge, et suvel vabas õhus karjamaal viibiv lehm nõuab teistsugust söötmist ja hooldamist kui talvel laudas viibiv lehm.

Erilise tähelepanuga hooldab sm. Kruusalu loomi sügisel lauta jätmisel ja kevadel karjamaale laskmisel. Sügisel harjutatakse loomi mõni aeg enne lauta jätmist karjamaa söödalt üleviimiseks kuivale laudasöödale, et vältida muutusega tekkida võivaid häireid seedeelundeis. Kevadel enne karjamaale laskmist harjutatakse loomi umbes nädal paar aegamööda välisõhuga ja roheline söödaga, lastes loomi järjest pikemaks ajaks karjamaale ja segades heinte hulka järjest suuremal hulgal värsket rohtu. Järsu ülemineku puhul laudast karjamaale võivad tekkida külmetused ja mitmesugused seedehäired, mille tagajärjel loomade produktiivsus järsku langeb ning loomad kõhnuvad. Sama ettevootust kasutatakse ka suvel ühelt rohumaalt teisele ülemineku puhul, eriti üleminekul ristikkeina karjatalitamisele.

Suvisel karjamaa söötmisel on Udevas rakendatud karjakopliite süsteem. Selleks on praegu kasutamisel 10 koplit. Koplites karjatamisel pannakse erilist rõhku koplite ratsionaalsele kasutamisele, mis loomade produktiivsuse kui ka koplite rohukasvuvõime säilitamise mõttes on väga oluline. Pideval ning alalisel karjatamisel langeb rohukamara väärtus. Sääraste nähtuste vältimiseks söödetakse koplid üksikult teatava lühema ajavahemiku jooksul ühtlaselt paljaks. Koplite reeglipärasel kasutamisel lastakse koplisse loomade

karjatamisrühmad kindlas järjekorras. Esimesena lastakse koplisse piimakari, hiljem teised veised. Peale karjamaa sööda antakse veistele suvel: hommikul, lõunaajal kui ka õhtul haljassööta käest, samuti päevas 12 kg jõusööta, mis koosneb segaviljajahust, sojajahust ja puuvilla-seemnekoostidest.

Talvel laudas olles saavad veised lisaks koresöödale sama suures koguses jõutoitu ja pealeselle veel mahlakaid söötasid nagu söodajuurvilja ja silot. Iga lüpsja söötab temale kinnistatud lehma kindlate söödanormide kohaselt, olles rakendanud iga looma kohta individuaalse söötmise. Söödanorme tõstetakse iga looma kohta, kui selleks tekib vajadus (lehma piimaanni suurenemine, tiinestumisperiod jne.). Et iga loomakasvatuse alal töötaja pühendab suurt tähelepanu igale lehmale üksikult, uurib tema jõudlusvõimet ja korraldab sellele vastavalt söötmist, siis on saavutatud ka pidev toodangu tõus.

Et vältida loomade mitmesuguseid puudushaigusi, antakse neile toiduga ka mineraalsöötasid. Söötmise kõrval pannakse erilist rõhku loomade jootmisele. Selleks on lauta sisse seatud automaatjootmine, kust lehm saab vajaduse järgi vett.

Kogu söötmisel, eriti talvel, on sisse viidud kindel söötmisrežiim. Veiseid söödetakse päevas kolm korda, mis toimub iga päev teatud kindlatel tunniaegadel. Söötmise vaheaegadel võimaldatakse veistele laudas täielik rahu.

Piimakarja pidamisel omab suurt tähtsust tervishoiunõuetele vastav laut. Sovhoosis on kasutamisel puhas laut, mis on korralikult valgendatud ja kus on hoolitsetud õhu ventilatsiooni eest. Enne loomade talveks lauta jätmist puhastatakse ja korrastatakse laut põhjalikult. See on saanud kindlaks reegliks.

Korralikult lüpsmisel ja sealjuures kindlatest kellaegadest kinnipidamisel on väga kaaluv tähtsus, seepärast paneb sm. Kruusalu sellele eriti suurt rõhku. Sovhoosis on rakendatud neljakordne lüps (mis kestab aasta ringi). Lüpsjalt nõutakse lüpsiajal piinlikku puhtust. Lüpsjad on riietatud ainult lüpsiajal kasutatavasse valgetesse kitlitesse. Enne iga lehma lüpsi pesevad lüpsjad käed vee ja seebiga puhtaks. Lüpsma asumisel puhastatakse udaraid puhta, kuiva

lapiga. Kuna sovhoosis elektrilüpsjaid ei ole, siis toimub lüps käsitsi, kasutades pigistuslüpsmist. Lüpstud piim valatakse läbi kurna hästi puhtaks pestud piimanõudesse. Lüpsioskus on olulise tähtsusega puhta piima tootmisel ja seetõttu on kinnistatud teatava arvu lehmade peale selleks valitud, lüpsis vilunud inimesed.

Igal hommikul teostatakse ka veiste puhastamist.

Brigadiir Kruusalu hoolitseb lakkamatult lehmade ahtuse vältimise ja noorloomade korraliku üleskasvatamise eest. Ka siin on ta saavutanud edu. Tiinestumist on ta püüdnud reguleerida sääraselt, et poegimine toimuks ühtlaselt aasta läbi. Samuti on ta peaaegu iga aasta täitnud noorloomade üleskasvatamise plaani, saavutades hea söötmise ja hooldamisega korraliku ööpäevase juurdekasvu.

Karjabrigadiir Hilda Kruusalu saavutused Udeva sovhoosi karjamajanduses on leidnud kõrget tunnustust. NSV Liidu Ülemnõukogu Presiidiumi seadlusega autasustati teda Tööpunalipu ordeniga. See oli lihtsast karjanaisest sovhoosi brigadiiriks tõusnud naisele elu suurimaks sündmuseks. Iialgi ei olnud ta mõelnud sellele, et tema, lihtsa inimese töö pälvib nii suurt tähelepanu ja leiab sellise hinna. See innustab teda veel paremini töötama oma sotsialistliku kodumaa heaks.

J. RANNA

Hästiorganiseeritud tööga

Viiratsi sovhoos asub Viljandimaal Viljandi vallas. 1947. a. oli sovhoosi kasutuses maad 1012,2 ha, sellest põldu 479,5 ha, heinamaad 83 ha, karjamaad 40,5 ha. Külvikord on kujundatud 10-väljaliseks, kus põldheina on neljas põilus kokku 40% põllupinnast, samuti on teraviljade all 40%, kuna kartuli ja juurvilja all on 10% ning kesa all 10% põllupinnast. Heinaseemnepõldudest reaskülvis on rajatud timuti, pärisaruheina ja keraheina seemnepõllud, kokku 7 hektaari. Käesoleval aastal külvati ühele hektaarile valget mesikut, mida tulevikus kasvatatakse haljasväetise otstarbeks. Kultuurkarjamaid on rajatud 12 hektaari.

Teravilja kogutoodangu saavutas sovhoos 1947. a. 3145 tsentnerit plaanilise 2060,7 tsentneri vastu, keskmise hektarisaagi 18 tsentnerit plaanilise 13 tsentneri vastu.

Töö otstarbeka korraldamisega brigaadide-lülide süsteemis, tükitöö järjekindla rakendamisega ja sotsialistliku võistluse süvendamisega tööliste vahel on saavutatud töönormide tunduvaid ületamisi. Seetõttu on saavutatud taimekasvatuses kõigi põhisaaduste (teravili, kartul, söödajuurvili) plaanilise või allaplaanilise omahinnaga tootmine. Töö organiseerimise seisukohalt on see märkimisväärne saavutus. Uhtlast tööjõudluse taset tõendab ka autasustatute arv — 8 töolist sovhoosi kohta, eesotsas sovhoosi direktoriga.

Loomakasvatuses saavutati plaanilised näitajad arvulises osas kõigi loomaliikide kohta. 1. jaanuaril 1948. oli sovhoosis 236 veist, neist 114 lehma. Sigu oli samal ajal 40. Noorloomade üleskasvatamise plaan täideti arvuliselt.

Kuna kariloomadel puudusid kuni 1947. aastani korralikud ruumid, siis nüüd, kus sovhoosil on korralik laut, lubab zootehniline personaal saavutada käesoleval aastal tunduvalt suuremad tulemused kui seni.

*Viiratsi sovhoosi direktor
A. Tisler*

1947. a. toodeti loomakasvatuse saadusi, piima ja liha tunduvalt alla plaanilise omahinna, tänu hästikorrastatud tööle ja tööliste-teenistujate bolševistlikule visadusele töönormide ületamisel. Piima anti 1947. a. riigile 1608 tsentnerit (plaan 1521 tsentnerit) ja liha 143 tsentnerit (plaan 75 tsentnerit). Ka käesoleval aastal on Viiratsi sovhoos andnud liha üle plaani juba 125,8 tsentnerit, olles praegu sovhooside hulgas esirinnas. Sellest nähtub, kuidas tööde hea organiseerimine ja korraldamine mõjutab produktsiooni ulatust ja tootmise omahinda, vaatamata sellele, et tootmistingimused ei ole eriti head. 1947. a. andis sovhoos 251 600 rubla kasumit.

Viiratsi sovhoosi direktor Aleksander Tisler on sündinud 1910. aastal. Lõpetanud 17-aastaselt algkooli, astus ta loomakasvatuse tehnikumi, mille lõpetas 1931. a. ja töötas mõnda aega zootehnikuna sovhoosis. 1939. kuni 1946. a.

Viiratsi sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiir Antonia Russanova

teenis ta Nõukogude armee ridades ohvitserina. Demobiliseeritud 1946. a. juunis, asus sm. Tisler partei ülesandel Eestisse ja saadeti Sovhooside Ministeeriumi käsutusse sotsialistliku põllumajanduse ülesehituse tööle. Ta asus Viiratsi sovhoosi zootehnikuna, kus kuuajalise töötamise järele määrati direktoriks.

Sõjategevuse tagajärjel oli sovhoos väga laostunud olukorras, põllud umbrohtunud, kari nälginud ja madala produktiivsusega. Juba 1946. a. alustati kohe karjalauda ehitusega 100 veise jaoks. Visa tööga saadi niikaugele, et 1947. a. algul paigutati kari külmadest küünidest korralikku, sooja lauta. Seega oli pandud alus karja olukorra parandamisele. Samal sügisel teostati saajaprotsendiliselt sügav sügiskünd. Talvvili külvati augusti viimasel dekaadil hästi haritud maale.

1946. a. alustati kogu töötajate kollektiivi teadlikku ettevalmistamist taime- ja loomakasvatuse alal. Direktori käsk-

kirjaga moodustati põllutöö- ja loomakasvatusebrigaad, kummaski brigaadis kaks lüli. Brigaadile kinnistati vastavad pinnad, veojõud, põllutöömashinad ja -riistad. 1946./47. aasta talvel töötati ümber ja täiendati tükitööde norme, tööd viidi kõik tükitöö alusele. Samal talvel viidi kogu kollektiiviga läbi agro-zootehnilised õppused ning 1947. a. kevadel asusid töölistele tööle kvalifitseeritud, teadlike töölistena kõigis agrotehnilistes küsimustes.

Pärast UK(b)P Keskkomitee veebruaripleenumi ajaloolist otsust lülitus sovhoosi kollektiiv vaimustatult sotsialistlikku võistluse naabersovhoosi Heimtaliga. Järjekindla sotsialistliku võistluse kontrollimisega saavutati häid tulemusi.

Kevadkülvi valmistati ette suurima hoolega. Brigadiirid, lülivanemad ja osakonnajuhatajad jälgisid hoolega tööde kvaliteeti. Külvi teostati 1947. a. varakult ja täies ulatuses sordiseemnega. Sovhoosis on sm. Tisleri juhtimisel poliitmassiline töö teinud suuri edusamme. Partei-algorganisatsioonide liikmeskond on kasvanud rohkem kui kahekordseks.

Täielikult remonditi tööliste elamud, avati punanurk ja söökla. Parteilaste organiseeriva töö ja eeskujuga teostati kõik tööd kiiresti, ületades päevanorme 150—200-protsendiliselt. Organiseeriti näitajate tahvel, kus igal õhtul vastavale tabelile kanti tehtud töö hulk ja väljatöötatud tasu. Seetõttu saavutas sovhoosi kollektiiv taimekasvatuses tõhusaid tulemusi. 1947. a. keskmine teraviljasaak oli 18 tsentnerit ja talvviljal 23 tsentnerit hektaari kohta.

K. PIIRLAID

Kindla juhtimisega

Nõgiaru sovhoos asub Tartumaal Tähtvere vallas. 1947. a. oli sovhoosi kasutuses maad 1239,7 ha, sellest põldu 597,3 ha, heinamaad 141,7 ha, karjamaad 248,2 ha. Käesoleval aastal on sovhoosi maa-alad laienenud 60 ha võrra. Hoolsa organiseerimistöoga kujundati 1947. aastaks 11-väljaline külvikord. Külvikorras on ette nähtud 4 põldu põldheina, 2 põldu talvvilja järel (3.—4. a.) ja 2 põldu suviteravilja järel (8.—9. a.). Laudasõnnikut antakse vikikesale (1. a.) ja kartulile (6. a.) ning vähesel määral mitmeaastaste heintaimede põllule (9. a.), millele järgneb kartul ja talvivil (1/2 põldu).

Kultuurheinamaid on asutatud 26 ha ja kultuurkarjamaid 7 ha. Edaspidi suunatakse veelgi suuremat tähelepanu kultuurrohumaadele ja põldheina kasvatusesele, kuna seda tungivalt nõuab arenev karjakasvatus. Heinaseemnetest kasvatatakse reaskülvis timutit ja keraheina. Sügiskünnid teostatakse eelkoorimisega. Mineraalväetistest kasutatakse tugevasti fosforiiti. 1946. a. kesaharimisel anti igale hektaarile superfosfaati 2 tsentnerit, kainiiti 2 tsentnerit ja fosforiiti 4 tsentnerit. 1947. a. varakevadel veebruari- ja märtsikuus, kohe pärast lume minekut põldudelt külvati veel 6 tsentnerit fosforiiti koos 1,5 tsentneri superfosfaadiga. See tugev annus fosforväetist anti varuväetisena ning ühtlasi mulla happesuse reguleerimiseks. Pealisväetisena anti orase kasvu algul veel 1,5 tsentnerit ammooniumsalpeetrit kahes annuses, kusjuures esimesel korral teostati orase äestamist. Rukkil kasutati kunstlikku tolmutamist. Kõigi nende agrotehniliste võtete kasutamise tulemusena saavutati 83,3-hektaariselt rukkipindalalt keskmiseks saagiks 24,3 tsentnerit hektaarilt. 1948. a. alustati valge mesiku kasvatusega 5-hektaarisel pindalal.

*Nõgiaru sovhoosi direktor
Nigul Kõu*

1947. a. andis sovhoos 68 800 rubla ulatuses kasumit.

Sm. Nigul Kõu asus Nõgiaru sovhoosi direktori kohale 1945. aasta 15. oktoobril, millisel kohal töötab ka praegu.

Sovhoosi põllumajandus kui ka karjamajandus oli halvas olukorras. Keskmise teraviljasaak ühelt hektaarilt oli ca 8 tsentnerit ja keskmine aastalehma piimatoodang 1000 kg.

Energilise juhtimisega ja hea organiseerimisega asus direktor Kõu arendama sovhoosi majandust. Sovhoosi töötajaskond leidis sm. Kõus tahtevõimelise inimese, kes võidab igasugused raskused. Sm. Kõu juhtimisel moodustati kohe põllutööbrigaadid ja lülid. Töötajad võtsid endile kohustusks viia Nõgiaru sovhoos vabariigi esimeste hulka, täita viisaastaku ülesanded nelja aastaga.

Sovhoos hakkas kasvatama omale kaadrit: traktoriste, brigadiire ja karjatalitajaid. Viidi läbi tehnilised õppused nii põllunduse kui ka karjakasvatuse alal.

*Nõgiaru sovhoosi põllutöö-
brigaadi tööline Vladimir
Gruzdev*

Sm. Kõu, õhutades sotsialistlikku võistlust, viis läbi tülki-
tööde rakendamise, mis aitas tunduvalt kaasa tööviljakuse
ja tasuvuse tõusule.

Juba 1946. aastal oli sovhoosi olukord tunduvalt parane-
nud, teraviljade keskmiseks saagiks kujunes 16 tsentnerit
hektaarilt. 1947. a. saavutas sovhoos 89,8-hektaariliselt põl-
lupinnalt 22,17 tsentnerit nisu ja rukist hektaarilt. Saavu-
tatud tulemuste eest autasustati sm. Kõud Tööpunalipu
ordeniga.

Praegune Nõgiaru sovhoosi vanemagronoom Aleksander
Säesk asus pärast algkooli lõpetamist tööle põllutöölisena
kulak Kurikofi mõisa.

Alles viieaastase töötamise järele avanes tal võimalus
astuda põllundustehnikumi, millise lõpetas väga heade hin-
netega.

Saksa okupantide poolt areteeriti sm. Säesk kui nõuko-

*Nõgiaru sovhoosi traktorist
Ivan Teider*

gude korra pooldaja ja paigutati Tallinna vanglasse. Eesti NSV vabastamisel määrati ta tööle Nõgiaru sovhoosi direktori asetäitjaks ja 15. maist 1946 sama sovhoosi vanemagronoomiks.

Vanemagronoomina asus ta hoolsale põlluviljakuse tõstmisele, seades sisse sovhoosi põldudel külvikorra, mis seni täielikult puudus. Praegu on sovhoosil kindel 11-väljaline külvikord sisse viidud, kultuurid põldudel vahelduvad külvikorra järgi, kuna varemalt kasvatati ühel ja samal põllul ühte ja sama kultuuri viis-kuus aastat järgimööda.

Sm. Säesk võttis ulatuslikult tarvitusele fosforiidi, andes 1947. a. iga põlluhektari kohta rohkem kui tonni fosforväetist, mis on ühtlasi sovhoosi muldade happesuse reguleerimiseks. Ta on õpetanud kõiki töotajaid valmistama komposti laudasõnniku-turbamulla segust koos fosforiidiga.

Sm. Säeski poolt on läbi viidud kultuurrohumaade loo-

*Nõgiaru sovhoosi vanemagronoom
Aleksander Säesk*

mine, mis juba 1948. aastal tagab sovhoosi koresööda tu-
geva baasi; neid rohumaid polnud varem üldse olemas.

Sm. Säesk on läbi viinud oma töötajatega agrotehniliste
võtete praktilise rakendamise kõrgete saakide saavutamisel.
Erilist tähelepanu on ta juhtinud kesa hooldamisele ja väe-
tamisele, mis tagas sovhoosi kõrge taliteravilja saagi.

Ta on asjatundlikult töölisi õpetanud hoolt kandma tali-
ja suviteravilja oraste eest, praktiseerides varajast külvi,
oraste äestamist ja rukki kunstlikku tolmutamist, milline
võte annab 15—25% enamsaaki. Agrotehniliste võtete asja-
tundliku rakendamisega tema kui sovhoosi vanemagronoomi
poolt, saavutas sovhoos 1947. aastal kõrged teravilja-
saagid.

A. LAIDPIIR

Suurmajapidamise eeliseid kasutades

Triigi sovhoosi kontori ees seisab tumepruun, moodne isesõitev kombain, juhiistme kohal helendamas valge päikesevari. Oma suurtel kummiratastel näib ta tohutu juukselõikamismasinana, mis on valmis pügama põllukumerusi.

„Tore riistapuu,“ avaldab oma arvamist masina kohta üks kombaini ümber askeldavaist meestest, sovhoosi direktor Georg Janson. Ka teine mees, sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiir Richard Piibeleht ei leia uut tüüpi koristusmasina kohta öelda muud kui kiitvat.

Jah, hiljuti sai see tehnika viimane sõna sovhoosile muretses, hiljuti sai ostetud ka moodne viljapuhastaja „VIM-II“ ja traktori poolt veetav kartulivõtja. Veel paar kolm aastat tagasi polnud sovhoosil, kes praegu muretses moodsaid põllutöömehhanismid, heinaseemetki, ning 1946. a. kevadel sovhoosi direktoriks asunud Georg Janson käis seda laenamas kust sai. Ja ammu see oli, kui Triigi sovhoosi kari lüpsis aasta keskmisena lehma kohta ainult 1500 kg piima.

Kuid nende möödunud paari aastaga, mis on olnud täis ennastsalgavat tööd ja võitlust sotsialistliku suurmajapidamise elujõulisuse eest, on direktor G. Janson suutnud laostunud majapidamise viia eeskujulike ridadesse vabariigis.

„Majapidamine pole elujõuline, kui temas ei viljelda kõiki alasid,“ on sm. Jansoni juhtmõtteks. „Ei maksa hoida käsi rüpes, meil pole pealtvaatajaid tarvis“, tavatseb ta öelda ja talitab ise oma sõnade järgi. Kogu sovhoosi juhtkond direktorist alates, agronoom Voldemar Unt ja vanemzootehnik Peeter Kibe on iga päev juba varavalgest põldudel või karjalauda juures. „Kui ei juhi ja ise kaasa ei löö, ega siis töö ei lähe.“

*Triigi sovhoosi direktor
G. Janson*

Ja töö on nende paari aastaga Triigi sovhoosis läinud. Majandi põllud kannavad rikkalikke saake, kari annab suurt toodangut; selle aja jooksul on asutatud sigala, kus praegu on juba üle 130 sea, rajatud kanala, kuhu ainuüksi käesoleval aastal muretseti juurde 500 noort tibu, on hakatud pidama mesilasi. Praegu on juba 46 peret, põhimaterjali saadi Kaukaasiast.

Sovhoosi hoonestiku maanteepoolselt küljelt, kus asuvad 18 äsjaasutatud koplit noorloomadele ja sigadele, võib näha nii kaugele kui silm ulatab sovhoosi põlde. Ega polegi silmaga nii kerge haarata kogu seda suurt, pooletuhande hektaarilist maa-ala, millest üle 400 hektaari on põldu. Kauguses sinendav võsastik määrab alles põldude lõpu.

1947. a. kujundati sovhoosi külvikord 11-väljaliseks ühes segatisekesa kasutamiseks. Mitmeaastasi heintaimi on külvikorras 4 põldu, neist kaks põldu talivilja ja kaks suvi-

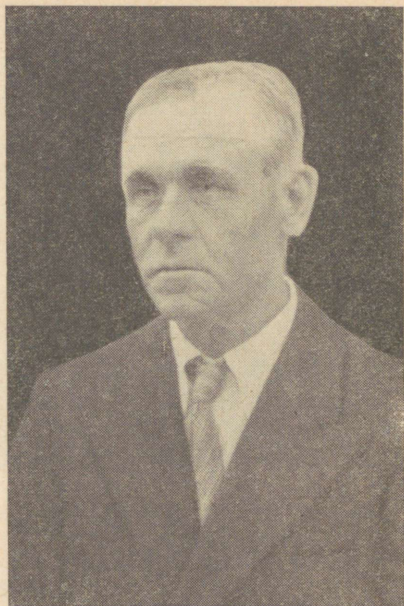
vilja järel. Kokku 36% põllupinnast on seega heinakultuuride all. Teraviljade all on samuti 36% põllupinnast, kartuli ning juurviljade all 18% ja kesa all 10%. Sovhoosi põllud on seega kohandatud karjamajanduse nõuetele ja suurt rõhku pannakse loomade söödabaasi pidevale tugevdamisele.

Üksnes mitmeaastaste heintaimede seemnepõlde on sovhoosil 27 ha. Heinakultuuridest kasvatatakse seemne otstarbel reaskülvis timutit, keraheina ja punast ristikut, kokku 6 hektaaril. 1948. aastal külvati seemne otstarbel valget mesikut üleplaaniiselt 5 hektaarile. Seda hakatakse hiljem kasutama haljasväetisena. Karja söötmise parandamiseks valmistatakse iga aasta silo, mida käesoleval aastal tehti juba üle 250 tonni.

Söödabaasi pidev parandamine on andnud tulemusi. Kui 1945. a. saadi sovhoosi eesti punasekarja 54 lehmalt keskmiseks aastatoodanguks 1588 kg piima, siis 1947. a. oli see 73 lehma kohta juba 3429,5 kg ja käesoleval aastal küünib see kõigi eelduste kohaselt keskmiselt 4500 kg-ni. 20% sovhoosi lehmadest lüpsis käesoleva aasta suvel 30 kg ja rohkem piima päevas ning ainult mõned üksikud alla 20 kg. Sovhoosi rekordiks oli käesoleva aasta suvel 42-liitriline päevane lüps lehmalt, sovhoosi nn. „meisterlehmalt“ nr. 88.

Siinjuures tuleb märkida, et kõik karjasaadused toodeti alla plaanilist omahinda. Noorloomade üleskasvatamise plaan ületati nii arvuliselt kui ka ööpäevase juurdekasvu osas, saavutades vasikatel 563 ja üle 4 kuu vanustel põrsastel 450 grammi ööpäevast juurdekasvu.

Otstarbeka külvikorra sisseseadmisega, milles laudasõnikut antakse külvikorra vältel kolm korda — haljasesale esimesel aastal ning kartuli- ja juurviljapõldudele viiendal ja kümnendal aastal, on saavutatud sovhoosis häid tulemusi. Sovhoosi 1947. a. teravilja 2780-tsentneriline kogutoodang oli plaaniliselt suurem 600 tsentneri võrra, andes keskmise hektaarisaagina 17,38 tsentnerit (plaan 13,5 tsentnerit), kusjuures talivilja saadi 20,64 tsentnerit hektaarilt plaanis ettenähtud 14 tsentneri asemel. Söödajuurvilja saadi samal aastal 550 tsentnerit hektaarilt.

*Triigi sovhoosi põllutööbrigaadi
brigadiir Richard Pübeleht*

Edusammud Triigi sovhoosis näitavad veel kord, et paigutades kultuurid külvikorda vajalikus järjestuses, vastavalt mullastiku nõudeile ning teostades töid agrotehniliselt hästi ja parimatel tähtaegadel, on võimalik saada kõrgeid saake soodsa omahinnaga.

Sellele eduteele on Triigi sovhoosi juhtinud direktor Georg Janson, mille eest ta sai partei ja valitsuse kõrge autasu — medali „Töövapruse eest“. Tema juhtimise ajal on sovhoosi autasustatud kaks korda üleliidulise II järgu preemiaga ja kahel korral Nõukogude Eesti II järgu preemiaga. Pealeselle on sovhoosi töötajad ja kollektiiv saanud mitmesuguseid muid tunnustusi.

Georg Jansonist, endisest sulasest-eestöotegijast, metsapraaikerist ja Nõukogude armee võitlejast, kelle saabaste küljes on tolmu Velikije Lukist kuni Kuramaani, on kasvanud sotsialistliku suurmajapidamise üks andekaid juhte.

Triigi sovhoosi karjabrigaadi eesrindlased, medalikandjad oma järgnevaid päeväülesandeid arutamas. Paremtalt lüpsja Ella Tarika, vanem-zootehnik Peeter Kibe, lüpsja Olga Baranova, karjamees August Kuuselaan ja lüpsja Hilda Kuuselaan

...Sovhoosi sepapajas vaibuvad korraks vasaralöögid ja hallis tööpluuis tüse mees tuleb otse üle sepapaja kõrval tiigil asuvat sillakest mööda kontori poole. Tulija on sovhoosi sepp Artur Rohioja, medali „Eeskujuliku töö eest“ kandja. Ka teda on meelitanud ligi uus pruun põlluvägilane — iseliikuv kombain. Tema noorus on olnud niisama hall ja troostitu nagu igal teisel moonakalapsel. 30 aastat on ta juba töötanud selles majandis, 20 aastat on kostnud sepapajast tema vasaralöögid. 1928. a. astus ta Triigi mõisa sepapoisiks. Masinate keerulised osad — need huvitasid noort Arturit. Siis oli sepapada alles primitiivne, päris algeline. Kuid nüüd on siin peale alasi ja lõõtsa teisi masinaid ja alates 1946. a. sügisest tehakse suurem osa töid elektrijõul. Oma eriala tunneb Artur Rohioja põhjalikult. Tema saavutused ilmnevad just masinate heakvaliteedilises ja õigeaegses remondis.

Tema kohta tähendab direktor Janson: „Olgu see äripäe-

*Triigi sovhoosi põllutööbrigaadi
tööline Erika Tammus*

val, pühapäeval või ükskõik millal, alati on ta valmis töötama. Igal hommikul tuleb ta juba varakult tööle." Sovhoosi direktor hindab õigustatult Rohiojat kui meest, kes peab piinlikult korras kõik tööriistad. Möödunud, 1947. aastal täitis sm. Rohioja põllutööriistade remondiplaani 150-protsendiliselt, kuna päevanormi täidab ta tavaliselt kahekordselt või rohkem.

„Ah või meile on toodud uus põllutööline,“ naljatleb sepp ning juba takseerib ta asjatundlikult polte ja mutreid, ronib üles rooliratta juurde ja vaatab mootorit.

„Mida siis meie kõrgete saakide meister ka arvab?“ pöördub ta viivu pärast põllutööbrigaadi brigadiiri Richard Piibelehe poole. Tõepoolest — see Ärina mõisamoonaka poeg on tõeline kõrgete saakide meister, 35 aastat on ta töötanud selles majapidamises põllutöölisena. Aastatega on ta omandanud teadmisi, praktikaga kogemusi. 1944. a. sü-

gis tõi ka tema ellu murrangu. Kui eesrindlikku põllutöölist edutati Richard Piibelehte sovhoosi põllutööbrigaadi brigadiiriks. Sellega avanes tal võimalus täielikult rakendada oma pikaajalisi kogemusi ja tähelepanekuid sovhoosi põlluviljakuse tõstmiseks. Rukkimaa ettevalmistusse, millel saadud kõrge saak tõi Richard Piibelehele medali „Töövapruse eest“, suhtus ta täie tõsidusega.

Rukis tuli 1946. a. sügisel külida kahele põllule, esimene põld segatisekesale ja teine põld ristikusöödile. Eelmistel aastatel jäeti pinnas pärast eelviljade koristamist purustamata, kuid nüüd laskis brigadiir selle kohe pärast eelvilja koristamist pealt kultivaatoriga peenendada. Brigadiir hoolitses selle eest, et sõnnik veeti kesale õigel ajal ja vajalikul hulgal. Sellele tööle rakendati abijõududena traktor ja veoauto. Brigadiir Piibeleht aitas ise selleks kaasa, et sõnnikut kiiresti, otsekohe pärast laotamist sisse künda.

Künni eel külvati kesale 400 kg fosforiiti hektaari kohta. Randaalimise eel anti kesale veel 100 kg kaalisoola ja 100 kg superfosfaati igale hektaarile.

Külviga alustati vara, juba 29. augustil, külvates traktori poolt veetava reaskülvajaga. Kuna masin oli laiade reavahedega, jaotati seeme kahte ossa ja külvati ristkülvis, et luua taimedele soodsamaid kasvutingimusi. Põlluosadele, kus oli kevadel karta vee kogunemist, aeti sisse vesivaod.

Järgneval kevadel, kui lumekate hakkas märtsikuu lõpul lagunema, käis brigadiir oma vabal ajal sageli rukkipooldudel kontrollkäigul. Kui jäätanud lumekate oli juba osalt sulanud, mobiliseeris brigadiir töötajad ülejäänud lumekatte purustamisele. Kus kate oli õhem, seal purustati see hobustega sõtkudes, kuna paksema kate puhul kaevati kraavid. Ka külvati paksema lumekatte peale fosforiiti. Aprilli lõpul, kui maa oli tahenenud, äestati orast.

Mai algupäevil külvati põldudele 60 kg lubiammoon-salpeetrit hektaari kohta ja kahenädalase vaheaja järele veel 70 kg igale hektaarile. Et saavutada pinnasele ühtlasemat väetise jaotust, tehti teistkordne pealtväetise külv risti eelmisele. Maikuu keskel hävitati juurumbrohud.

Vili koristati kiiresti ning kadudeta ja kaheksa päeva hiljem peksti. Seejärel vili puhastati ja paigutati lattu.

*Triigi sovhoosi põllumüüsi
brigaadi tööline Arnold
Piibeleht*

Kogu hoolsa töö tulemusena võidi 66 ha suuruse põllu keskmise hektaarisaagina märkida 20,64 tsentnerit. Põld oli tema juures nähtud vaeva rikkalikult tasunud!

Piibelehe vend Arnold töötab tema brigaadis. Ka Arnold töötab hästi ja ennastsalgavalt nagu vend Richardki. Iga ülesande täidab ta kiiresti ja täpselt. Tal jätkub kõigjal püüdlikkust ja algatusvõimet. Hobuste ja masinate hooldamisel võib ta julgesti olla teistele eeskujuks. Siin Triigis saab tal juba töötatud 33 aastat. 11-aastasena hakkas ta siin mõisa karjapoisiks ja 13-aastaselt juba põllutööliseks. Oma brigadiirist vennast ei jää ta milleski maha ja kannab samuti medalit „Töövapruse eest“. Teine, eriti tubli töötaja on Piibelehe brigaadis 27-aastane Erika Tammus, kes pidevalt täidab oma töönorme 150- kuni 200-protsendiliselt. Ka teda autasustati medaliga „Töövapruse eest“.

A. TALVOJA

Sotsialistliku kodumaa tugevdamiseks

Veidi maad eemal põliste pargipuude rohelusest algab Vinni sovhoosi piklik, üle lamedate küngaste maantee poole kulgev rohkem kui 20 hektaari suurune suvinisupõld. Nagu väikese veski tiivad kerkivad ikka ja jälle, kadudes vahetevahel vilja kuldse piirjoone taha, põllu teises servas juba võrdlemisi kõrgete võsapuhmaste taustal viljalõikaja rehad. Hommikul vara on hobused tormakad ja üle lainetava vilja kostab nii tuttava lõgina hulka mehe tõrelusi. Kaugelt vaadatuna näib viimane rinnuni kõikuvat selles kuldses viljas. See on Virumaa Küti valla Vinni sovhoosi põllutööbrigaadi tööline Eduard Liikmann, kes praegu lõikab lahti teed teiselpool põlluserval ootevalmilt seisvale sovhoosi kombainile. Nagu piibuga vanamees pahvib traktor oma püstloodis torust õhku valgeid suitsupahmakaid, vahel kõhib ja turtsatab, nagu kipuks hing rindu kinni jääma, paiskab siis õhku korraga suurema suitsupilve ja jällegi kajab kaugele madalatel tuuridel töötava masina ühetasane pobin.

Umber masina askeldab noorevõitu mees — sovhoosi traktorist Artur Vahtra. Ta tunneb hästi oma töökaaslast, 25-hobujõulist Lanz Bulldogi. Möödunud aastal saavutas ta sellega hinnatava töövõidu. Umberarvestatult pehmekünnile tegi ta tööd ettenähtud 251 ha asemel 294,7 ha ulatuses, täites plaani 117-protsendiliselt. Seejuures hoidis ta kokku 1350 kg õli. Partei ja valitsus autasustasid sm. Vahtrat medaliga „Eeskujuliku töö eest“. Ka tänavu pole ta töötanud halvemini!

Vahtra tõmbab määrdunud nokkmütsi sügavamalt silmile ja vaatab kombaini ümber askeldavaid mehi. Varsti peavad need valmis olema, sest Liikmann alustas juba teist ringi. Traktorist kobab aegamisi taskust suitsukarbi ja süütab pa-

*Uinni sovhoosi põllutööbrigaadi
töoline Eduard Liikmann*

berossi, endal silmad libisemas üle õlise, kolbide tõugetest väriseva mootoribloki. Juba poisikesena, kui ta kodanliku Eesti toleaegsete kulakute põlluveertel ringi lippas, oli ta ihaldanud õppida juhtima seda võimast raudruuna, tahtnud suunata tema laia nina piki künnivagusid. Kuhu pääseb aga popsipoiss õppima, kust võtta selleks raha? Katsu aga, et saad nooremate vendade-õdede eest jalust ära. Kaheksa-aastaselt oli Artur läinud kulaku juurde karja. Poisikesena aga ei lakanud ta kunagi masinate vastu huvi tundmast. Neljateistkümne-aastasena pääses ta kuidagi vabrikusse, sae- ja jahuveskisse katlakütja abiliseks, siis kütjaks. Kõikjal ta päris ja uuris ning jättis need juhuslikult omandatud teadmised masinaist meelde. Lõpuks pääses ta töötama puugaasi-mootori peale. Millised aga olid tollal tööliste palgad ja pealegi veel poisikese palk! Rahast tuli alati puudu, sest kasvuiga nõudis tugevamat toitu, ka riideid oli

vaja. Arturi isa oli vahepeal siirdunud tööle Vinni mõisa, ka poeg läks nüüd sinna põllutööliseks. Traktor jäi aga endiselt ainult unistuseks.

See oli hall elu — sisutu töөрühmamine päev päeva kõrval.

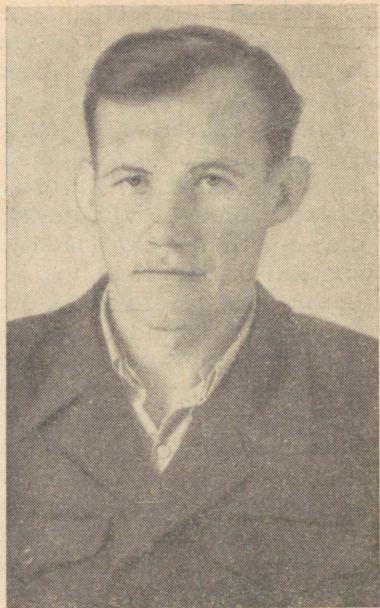
Saksa okupatsiooni ajal võeti Artur ühel öösel kinni ja viidi Rakveresse; sealt saadeti ta koos teistega Tallinna Tartu maanteele. Veel praegu mäletab ta, kui nad astusid, mitmekesi reas, üks rida ikka teise järel, Klooga männitihnikute vahelist teerada Paldiski poole. Seal taheti neid panna laevale Saksamaale saatmiseks. Artur Vahtra kõrval sammuv kõhetu, iseloomutu mehike hakkas midagi rääkima „suurest Saksamaast“.

„Käi kuradile!“ oli Artur käratanud ja hüppas välja sellest hallist, monotoonselt oma hukatuse poole sammuvast massist. Ka teine kogu oli eraldunud. Nende peale lasti — teine kukkus, tema aga pääses.

Pärast veriste saksa fašistide minemakihutamist meie sünnimaalt täitus tema ammune unistus. Ta sai Vinni sovhoosi traktoristiks. Tänu nõukogude korrale täitus ta elu suurim unistus. Selle korra heaks töötab ta nüüd ausalt ja ennast-salgavalt.

„No kas läheb lahti?“ ja vastust ootamata astus tulija, noor 27-aastane mees Vahtrast mööda äsjalõigatud kõrrele. Hetke otsisid silmad roheline mütsinoka all mööda põlluääri masinatiibu ja siis ütleski ta jälle nagu endale: „Ah, näe Liikmann tulebki juba teist ringi.“ Häälest paistis, et brigadiir Karl Moor on tehtud tööga rahul.

Ka tema, medaliga „Töövapruse eest“ autasustatud põllutööbrigaadi brigadiir Vinni sovhoosis oli enne lihtne Vinni mõisa tööline. Juba lumeminekust alates oli ta sammu- nud neil, oma brigaadile kinnistatud põldudel ja juhtinud oma brigaadi liikmeid. Isamaasõja rasketel aastatel juhtis ta jaokomandörina oma jagu lahingust lahingusse, nüüd juhib ta oma brigaadi töövõidult töövõidule. Ja möödunud, 1947. aastal olid nad saavutanud hinnatava võidu. Oma brigaadi põldudelt kogusid nad valitsuse tunnustust pälvinud kõrge saagi. Juba eelmisel suvel alustasid nad seda võitlust, valmistudes selleks põhjalikult ette nagu suureks lahinguks. Moor oli

*Vinni sovhoosi traktorist Artur
Uahtra*

nõudnud korralduste täpset täitmist, head tööd ja antud ülesannete kindlat lõpuleviimist. Juba juulikuus, kohe pärast heinakoristamist olid nad purustanud taliviljade alla mineva ristikusöödi kamara ja söödi ümber kündnud. Koorem koorma järele, 14 tonni hektaarile olid nad vedanud laudasõnnikut. Sellele olid nad lisanud superfosfaati, fosforiiti ja kaalisoola. Seeme külvati hästi ettevalmistatud põlule septembri esimestel päevadel.

Kevadel tuli lume alt välja ilus oras. Kasvama hakates sai see iga hektaari kohta veel 80 kg lämmastikväetist, millele järgnes orase äestamine. Kahe nädala pärast anti veel 100 kg lämmastikväetist hektaarile.

Suvinisu olid nad külvanud eelmise aasta rukkimaale, kusjuures suvinisu oli saanud fosfor-kaali-mineraalväetist. Sügisel olid nad maa korralikult, kõigi eeskirjade kohaselt üles kündnud. Pealtväetisena andsid nad suvinisule kahel

korrall lämmastikväetist, kokku 100 kg ammooniumsalpeetrit hektaarile, — ühe osa enne orase tärkamist ja teise osa siis, kui oras oli 3—4 lehes, kusjuures orast korralikult äestati.

Vili oli kasvanud vägev. Suve algul kuni vilja kõrsumiseni teostati põhjalikku umbrohutõrjet. Lõikustöödeks valmistuti põhjalikult. Kui siis möödunud aastal algas tema brigaadi põldudel viljakoristamine, polnud brigadiiril enam rahu — vili tuli koristada kiiresti ja kadudeta. Oli see ju tema kui brigadiiri kohus ja tal tuli selle eest vastutada.

Palju päevi töötasid põldudel lõikusmasinad, sidusid viiku ja kandsid kuldset vilja rökudesse nobedad töötajad. Undas peksumasin ja uudsevilja terad rabisesid kottidesse.

Arvulised tulemused sovhoosi kontoris näitasid, et brigadiir Moor oli saavutanud võidu. Oma brigaadi maadelt oli ta kogunud 48-hektaariliselt talirukkipõllult keskmiselt 21,16 tsentnerit hektaarilt, 20-hektaariliselt talinisupõllult 22,33 tsentnerit ja 18-hektaariliselt suvinisupõllult 17,20 tsentnerit hektaarilt. Kokku moodustas see 86-hektaariliselt põllult teravilja keskmise hektaarisaagi 20,55 tsentnerit. Olgu siinjuures märgitud, et nimetatud teraviljade keskmine saak moodustab sovhoosi 1945. a. saagist 251% ja 1946. a. saagist 161%.

See saavutus tõi brigadiir Karl Moorile neljanda medali. Lisaks senistele Isamaasõja lahingutes teenitud medalitele „Vapruse eest“, „Lahinguliste teenete eest“ ja „Võidu eest Saksamaa üle“ sai ta medali „Töövapruse eest“.

„Liikmann! Tõmba nüüd lõpuni välja ja tule siis sealt teed mööda ringiga tagasi ning lase see põllunurk puhtaks,“ juhatas Moor lähenejat, „muidu materdavad võib-olla põoramisega siin vilja maha.“ Liikmann, elatanud, kondilise näoga tugevate vurrudega mees on harjunud oma brigadiiri korraldustega. Ta teab, et need on õiged. Ta teab ka, et Moorile on samuti nagu neile kõigile kallis iga tera, mida kogutakse neilt põldudelt suure sotsialistliku kodumaa ülesehitamiseks. Nõukogude võim on andnud temalegi, vanale mõisatöölisele inimväärse elamisõiguse. Nõukogude kord lõpetas tema viirelemise mõisamoonakana ja nüüd töötab ta siin vaba Nõukogude riigi kodanikuna vaba-

*Uinni sovhoosi põllutööbrigaadi
brigadiir Karl Moor*

del Nõukogude Eesti põldudel. Ta teab, et Moor on bolševike partei liige, tõeline kommunist, kes on väljas ainult töörahva parema tuleviku eest ja seepärast on tema korraldused, olgu nad siis väikese või suure tähtsusega, alati õiged.

Liikmann ongi juba hobustega põllu teises otsas ja keerab ülesmäge kulgevale põlluvahetele. Möödunud aastal töötas ta Vahtra brigaadis. Alati olid temale usaldatud hobused tugevad ja hästi hooldatud, temale töötamiseks antud põllutööriistad alati korras. Mitugi korda seadis sovhoosi juhtkond seda vana töölist, Eduard Liikmanni tema kõrgekvaliteedilise töö pärast eeskujuks kogu sovhoosi kollektiivile. Et ta oma hobuste eest oli pidevalt hästi hoolitsenud, samuti põllutööriistad korras hoidnud, siis suutis ta oma töönorme pidevalt ületada. Külvitööde plaani oli ta 1947. aastal täitnud 123,5-protsendiliselt, viljakoristusplaani

ületanud 37% -ga ja künnitöid teinud 158% ettenähtust. Teda autasustati medaliga „Eeskujuliku töö eest“. Ka tänavu, töötades uue brigadiiri, medaliga „Töövapruse eest“ autasustatud Moori juhtimisel, pole ta töönäitajad halvemad. Need peavad olema veel paremad, isegi palju paremad.

Juba lõikubki lai masinalaba oma edasi-tagasi kargleva teraga kasvavasse kuldkollasesse viljakörde.

„Nüüd pole muud kui kombain sisse,“ juhatab Moor, „Sa, Liikmann, lase nüüd sinna kaerapõllule, tead küll.“ Miks Liikmann ei peaks teadma, muidugi teab. Igal hommikul antakse ju täpsed tööülesanded kogu päeva kohta, ja seda ka täna.

„Lähen Prooveri juurde, sinna maantee äärde,“ hüüab Moor veel üle õla tagasi, ise juba ruttamas mööda suurest küünist alla maantee poole.

Elmar Prooveri, Vinni sovhoosi ühe eeskujulikuma põllutöölise elutee on kulgenud kodanliku riigi vaese töölislapse kõige tavalisemat rada — kaheksa-aastaselt karja, siis sulaseks ja sealt mõisamoonakaks. Tavaline hall töölinoore elutee. Nõukogude korra kehtestamine Eestis tõi tema ellu nagu paljude teistegi ellu põhjaliku pöörde. Nüüd ta teab, kelle heaks ta töötab — omaenda ja oma kalli kodumaa heaks. Tema lapsed Evi, Endrik ja väike kolmeaastane Olev ei sammu enam seda kitsast ja okkalist rada, mida mööda pidid sammuma nende isa Elmar, vaid nad lähevad mööda nõukogude noore avarat sirget teed. Ka nende isa, nagu kõik teisedki nõukogude töötajad, annab kogu oma jõu selleks, et see tee muutuks veelgi avaramaks ja helgemaks.

Nüüd ei ole tööliste tasuks enam näljakopikad. Nüüd hinnatakse tööd ja töötegijaid. Millist uhkust nad tundsid, kui nad kevadel said valitsuse kõrge autasu osaliseks eelmise aasta hea töö eest. Ka tema, Elmar Proover oli autasustatud hulgas. Möödunud aastal oli teda peetud parimaks tööliste Vahtra brigaadis. Põllutööriistad on tal alati korras. Oma kahe hobuse, Sumpi ja Vikkeri eest, kes on olnud juba kolm aastat tema töökaaslasteks, hoolitseb ta nagu oma parimate sõprade eest. Ega ta muidu poleks möödu-

*Ünni sovhoosi põllutööbrigaadi
töölaine Ivan Penkov*

nud aastal oma päevaplaane suutnud pidevalt ületada. Vilja- ja heinakoristamise plaani täitis ta näiteks 184-protsendiliselt. Ka tänavu koristas ta oma masinaga neljalt ja sageli ka rohkem hektaarilt vilja päevas. Teda autasustati medaliga „Eeskujuliku töö eest“.

Proover silmas brigadiir Moori, kes väledate sammudega lähenes töotajale. „Tunneb vist muret masinarikke pärast?“ arutas endamisi Proover. Hommikul vara oli ka Moor olnud sepikoja juures, kui ta parajasti parandas eelmisel õhtul juhtunud masinariket.

„Korras! Läheb kui kärin,“ hüüdis Proover tulijale juba eemalt. Läbi ägeda masinalõgina ei ulatunudki sõnad brigadiiri kõrvu, kuid juba töötaja näoilmeist võis Moor järeldada, et kõik on korras ja töö läheb.

Moor andis Prooverile märku peatumiseks. Tõmme ohjadest ja kaks tugevat hobust jäid puristades seisma.

„Kas Penkov veab kärbiseid? Oled näinud?“ küsis brigadiir ja pakkus töötajale suitsu.

„Viis juba teist koormat, alles praegu läks mööda.“

Ivan Penkov, üks medalikandjaid Vinni sovhoosis, on Prooveri lülivanemaks. Alati kohusetruu, alati töökas, alati valmis teisi abistama — sellisena tunneb Penkovit kogu sovhoosi kollektiiv. Möödunud aastal töötas ta põllutöölisena, täites pidevalt oma töönorme kuni 174-protsendiliselt. Selle eest ehib ta rinda medal „Eeskujuliku töö eest“. Tema tublidus tõstis ta 1948. a. lülivanemaks.

Ainult umbes minuti kestis seisak. Uus tõmme ohjadest ja hobuste rinnad surusid jälle rangikaelusele. Töö ajal ei ole aega jutuajamiseks. Seda teavad nad mõlemad, brigadiir ja põllutööliline.

Oma brigaadi lülivanema Ivan Penkovi pärast ei tarvitse Moor kunagi muret tunda. See mees mõistab ise tööd teha ja mõistab ka teisi töös juhtida. Alles see oli, kui Penkov näitas peksutöödel brigadiiri äraoleku ajal tänuväärset algatust. Masin ähvardas seisma jääda, kuna põllult ei jõutud vajalikul hulgal vilja ette vedada. Penkov organiseeris kohe osa põhuhangujaid põllule koormaid tegema ja töö võis jällegi kulgeda takistamatult. Ei! Tema pärast pole vaja muretseda.

Päike sädeles, ilm oli sügiseselt kaunis. „On ikka tõestitore,“ mõtles brigadiir Moor, sammudes mööda põlluveert, „isegi mu vana isa saab mõnusad puhkusepäevad.“ Kes oleks sellest varem julgenud unistada, et mõisamoonakas, nagu oli seda olnud Moori isa varem, sõidab Võsu puhkekodusse suvitama. Aga nüüd sovhoositööliline Joosep Moor ometi sõitis!

Nii töötavad need autasustatud, Vinni sovhoosi medalikandjad koos teiste tööveteraanidega homse parema nimel.

A. TALVE

Kaanejoonise valmistanud V. Paris

Vastutav toimetaja J. Kanter

Tehniline toimetaja E. Ridala

Мастера высоких урожаев

На эстонском языке

Ladumisele antud 8. IX 1948. Trükkimisele antud 11. X 1948. Paber 56×79 cm ¹/₁₆.
Trükiarv 5000. Trükitähti trükipoognas 36 672. Trükipoognaid 6,25. Arvutus-
poognaid 5,29. MB-08554. Tellimise nr. 1850. Trükikoda „Ühiselu“, Tallinn,
Pikk tn. 40/42.

Rbl. 2.65